

Documents per a l'organització i la gestió dels centres

Concreció i desenvolupament del
currículum competencial i l'orientació
educativa a l'ESO

23/06/2016

Índex

Concreció i desenvolupament del currículum competencial i l'orientació educativa a l'ESO	5
1 Currículum de l'ESO	5
1.1 Concreció del currículum 2016-2017	5
1.1.1 Organització de primer a tercer. Assignació horària de les matèries	6
1.1.2 Organització de quart curs. Assignació horària de les matèries	8
1.2 Especificacions sobre matèries comunes	9
1.2.1 Llengua i literatura	9
1.2.2 Llengües estrangeres	10
1.2.3 Ciències de la naturalesa	11
1.2.4 Religió	11
1.2.5 Cultura i valors ètics	11
1.2.6 Matemàtiques	11
1.2.7 Servei comunitari (3r i/o 4t d'ESO)	12
1.2.8 Treball de síntesi de 1r, 2n i 3r d'ESO	13
1.2.9 Projecte de recerca de 4t	13
1.3 Especificacions sobre matèries optatives	14
1.3.1 Matèries optatives de 1r, 2n i 3r d'ESO	15
1.3.2 Matèries optatives de 4t d'ESO	16
1.3.3 Matèries optatives que es poden cursar a l'IOC	17
1.4 Gestió del projecte educatiu de centre	18
1.4.1 Organitzacions curriculars que no requereixen autorització	18
1.4.2 Organitzacions curriculars que requereixen l'autorització del Departament	19
2 L'orientació educativa, l'acció tutorial i l'atenció a la diversitat	20
2.1 Marc general de l'orientació educativa	20
2.2 Orientació acadèmica i professional	21
2.2.1 Recursos per a l'orientació acadèmica i professional	22

2.3 Marc general de l'acció tutorial	22
2.3.1 Documents de centre de registre i comunicació del procés d'aprenentatge de l'alumne	24
2.3.2 Les funcions de l'orientador o orientadora en el centre	25
2.3.2 La coordinació de l'orientador o orientadora i l'assessor o assessora psicopedagògic de l'EAP	28
2.4 Atenció a la diversitat a l'ESO	30
2.4.1 Comissió d'atenció a la diversitat (CAD) o òrgan equivalent	32
2.4.2 Mesures generals	33
2.4.3 Mesures específiques	34
2.4.4 Mesures extraordinàries	37
2.4.5 Plans Individualitzats (PI)	38
2.4.6 Alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE)	39
3 Les transicions	40
3.1 Mesures de coordinació per optimitzar el procés de transició a l'inici de l'educació secundària obligatòria i entre cursos	40
3.2 Mesures de coordinació per optimitzar el procés de transició de l'educació secundària obligatòria a la postobligatòria	43
4 Avaluació de l'ESO	43
4.1 Avaluació d'alumnes de l'etapa d'ESO	44
4.2 Càlcul de la qualificació mitjana de l'ESO	45
4.3 Reclamacions motivades per les qualificacions de l'ESO	46
4.4 Proves externes d'avaluació de les competències bàsiques	48
5 Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat	49
5.1 Programa intensiu de millora (PIM)	49
5.2 Programes de diversificació curricular (PDC)	52
5.3 Alumnes de procedència estrangera	58
5.3.1 Alumnes nouvinguts	58
5.3.2 Alumnes que necessiten suport lingüístic i social	62
5.4 Alumnes amb altes capacitats	66

5.5 Unitats d'escolarització compartida (UEC)	67
5.6 Unitats de suport a l'educació especial (USEE)	71
5.7 Plans Individualitzats (PI)	74
5.7.1 Criteris generals	75
5.7.2 Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne	76
5.7.3 PI prescriptiu	78
5.7.4 PI per a alumnes amb NESE o alumnes en circumstàncies singulars	79
5.7.5 PI per reconeixement de matèries per a alumnes que simultaniegen ESO amb música, dansa o esport	81
5.8 Necessitats específiques de suport educatiu (NESE)	83
5.8.1 Alumnes amb NESE a l'ESO	84
5.8.2 Identificació de les NESE	85
6 Normativa d'aplicació (concreció i desenvolupament del currículum competencial i l'orientació educativa a l'ESO)	86

Concreció i desenvolupament del currículum competencial i l'orientació educativa a l'ESO

1 Currículum de l'ESO

1.1 Concreció del currículum 2016-2017

En l'organització del currículum d'ESO s'aplica el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

El curs 2016-2017, l'aplicació d'aquest Decret s'estén a tota l'etapa secundària obligatòria i segueix un model d'ensenyament i aprenentatge de caràcter competencial. La finalitat és que els alumnes assoleixin els coneixements i les competències necessàries per afavorir la seva autonomia en l'aprenentatge i el seu desenvolupament personal i social.

Per als alumnes que finalitzin el quart curs de l'ESO el juny del 2017, el títol de graduat en educació secundària obligatòria s'obté en superar el quart curs en el centre educatiu. És una titulació única que no està condicionada per les opcions o itineraris que hagi cursat l'alumne.

El currículum s'organitza en àmbits de coneixement. Els àmbits de coneixement són agrupacions de matèries que comparteixen les competències bàsiques específiques de cada àmbit i les competències transversals.

Per al curs 2016-2017, l'estructura dels àmbits de coneixement i les matèries que inclouen és la següent:

- [Àmbit lingüístic](#)
 - Llengua catalana i literatura
 - Llengua castellana i literatura
 - Aranès
 - Llengües estrangeres
 - Llatí

- [Àmbit matemàtic](#)
 - Matemàtiques
 - Matemàtiques acadèmiques i aplicades

- [Àmbit científicotecnològic](#)
 - Ciències de la naturalesa: física i química
 - Ciències de la naturalesa: biologia i geologia
 - Ciències de la naturalesa: ciències aplicades a l'activitat professional
 - Tecnologia

- Tecnologies de la informació i la comunicació (informàtica)
 - Cultura científica
 - Física i química i ciències aplicades a l'activitat professional
 - Biologia i geologia i ciències aplicades a l'activitat professional
 - Tecnologia i tecnologies de la informació i la comunicació (informàtica)
- [Àmbit social](#)
 - Ciències socials: geografia i història
 - Cultura clàssica
 - Emprenedoria
 - Economia
 - Economia i empenedoria
- [Àmbit artístic](#)
 - Música
 - Educació visual i plàstica
 - Arts escèniques i dansa
- [Àmbit d'educació física](#)
 - Educació física
- [Àmbit de cultura i valors](#)
 - Cultura i valors ètics
 - Filosofia
 - Religió

Cada matèria del currículum s'articula amb l'estructura següent: competències bàsiques de l'àmbit i continguts i criteris d'avaluació en els diferents cursos. En els annexos del 3 a l'11 del Decret 187/2015, de 25 d'agost, es concreta el nou currículum.

La secció [Currículum i orientació](#) del web de la XTEC inclou l'apartat [Competències bàsiques](#), que conté els documents d'identificació i desplegament de les competències bàsiques ja publicats, que els centres han de conèixer i incorporar en la formulació de les competències i criteris d'avaluació, en la selecció de continguts, en la presa de decisions metodològiques i en el disseny de les activitats d'avaluació. Així mateix, s'hi poden consultar altres recursos i materials com a eina de suport als centres per millorar l'assoliment de les competències bàsiques d'àmbit dels alumnes.

Les competències digital, la d'aprendre a aprendre i la d'autonomia, iniciativa personal i empenedoria, pel seu caràcter transversal, s'han de treballar des de totes les matèries.

1.1.1 Organització de primer a tercer. Assignació horària de les matèries

L'assignació horària setmanal de caràcter general de les matèries de primer a tercer curs de l'educació secundària obligatòria és la següent:

Matèries comunes	1r	2n	3r
Llengua catalana i literatura	3	3	3
Llengua castellana i literatura	3	3	3
Llengua estrangera	3	4	3
Ciències socials: geografia i història	3	3	3
Ciències de la naturalesa: biologia i geologia	3	-	2
Ciències de la naturalesa: física i química	-	3	2
Matemàtiques	3	4	4
Educació física	2	2	2
Música	2	2*	-
Educació visual i plàstica	2	-	2*
Tecnologia	2	2	2
Religió o cultura i valors ètics	1	1	1
Tutoria	1	1	1
Treball de síntesi	(1)	(1)	(1)
Servei comunitari**	-	-	(1)
Matèries optatives***	2	2	2
Total d'hores	30	30	30

(1) Sense assignació horària

* Les matèries de música i d'educació visual i plàstica són intercanviables a segon i tercer d'ESO.

** Els centres que implementin el servei comunitari poden optar per fer-ho a tercer curs o a quart.

*** Les hores de les matèries optatives es poden destinar a aplicar les mesures d'atenció a la diversitat que el centre organitzi segons el seu projecte educatiu. Sobre les matèries optatives, vegeu més especificacions en el punt Matèries optatives de primer, segon i tercer d'ESO.

Per a altres organitzacions, consulteu l'apartat Gestió del projecte educatiu del centre.

Desdoblaments (només per als centres públics)

Els desdoblaments dels grups són d'una sessió setmanal de classe en les matèries

següents:

- • Tecnologia
- • Ciències de la naturalesa: biologia i geologia; física i química
- • Llengua estrangera
- • Matemàtiques (només a tercer d'ESO)

Aquestes opcions metodològiques no exclouen altres organitzacions possibles que el centre pugui dissenyar.

Per a més informació, consulteu el document "Organització del temps escolar".

1.1.2 Organització de quart curs. Assignació horària de les matèries

Durant el curs 2016-2017, l'assignació horària setmanal de caràcter general de les matèries de quart curs de l'educació secundària obligatòria és la següent:

Matèries comunes	4t
Llengua catalana i literatura	3
Llengua castellana i literatura	3
Llengua estrangera	3
Ciències socials: geografia i història	3
Matemàtiques	4
Educació física	2
Religió o cultura i valors ètics	1
Tutoria	1
Projecte de recerca	(1)
Servei comunitari*	(1)
Matèries optatives	10
Total d'hores	30

(1) Sense assignació horària o amb assignació d'una hora setmanal d'acord amb l'apartat Matèries optatives de quart d'ESO.

*Els centres que implementin el servei comunitari poden optar per fer-ho a tercer curs o a quart.

Matèries optatives	hores
Biologia i geologia	3
Física i química	
Llatí	

Economia	
Ciències aplicades a l'activitat professional	
Emprenedoria	
Tecnologia	
Tecnologies de la informació i la comunicació (informàtica)	assignació lectiva mínima: 2
Segona llengua estrangera	
Educació visual i plàstica	
Filosofia	
Música	
Arts escèniques i dansa	
Cultura científica	
Cultura clàssica	
Física i química i ciències aplicades	4
Biologia i geologia i ciències aplicades	
Economia i empenedoria	
Tecnologia i tecnologies de la informació i la comunicació (informàtica)	3

Per a altres organitzacions, consulteu l'apartat Gestió del projecte educatiu del centre.

Desdoblaments (només per als centres públics)

El desdoblament d'una sessió setmanal de classe és en la matèria de llengua estrangera.

Aquestes opcions metodològiques no exclouen altres organitzacions possibles que el centre pugui dissenyar.

Per a més informació, consulteu el document "Organització del temps escolar".

1.2 Especificacions sobre matèries comunes

1.2.1 Llengua i literatura

Per millorar els resultats en el desenvolupament de les [competències bàsiques de l'àmbit lingüístic](#) i en el desenvolupament dels continguts curriculars de les matèries corresponents, els professors de llengües han de plantejar un treball conjunt i coordinat. Per orientar els professors en l'enfocament de l'expressió escrita, el Departament d'Ensenyament ha publicat el document [Orientacions pràctiques per a la millora de l'ortografia](#) i impulsa el programa "araESCRIC", que té com a objectiu millorar

la competència escrita dels alumnes.

La literatura

Per ajudar a desenvolupar la competència lingüística, els centres han de programar al llarg de l'etapa aquelles activitats que, prenent el text literari com a model d'excel·lència, permetin un aprofundiment de la comprensió lectora, l'expressió escrita i la comunicació oral des d'una perspectiva creativa i fomentant el gaudi de la paraula. En aquesta línia, el Departament d'Ensenyament, a través del web de la XTEC, posa a l'abast el document d'orientació didàctica [La literatura a l'aula](#), en què a partir d'una selecció temàtica de textos clàssics antics i moderns s'exposen orientacions metodològiques i d'avaluació.

La lectura

Tot i que la lectura en un centre educatiu és responsabilitat de tots els àmbits i matèries, els departaments de llengua i literatura han de potenciar l'autonomia lectora dels alumnes i el gust per la lectura dins i fora de l'aula. El nombre mínim de lectures per treballar en el marc pedagògic de l'aula, en cada curs de l'etapa, és de tres obres en la matèria de llengua catalana i literatura i tres obres en la matèria de llengua castellana i literatura (s'ha d'assegurar una presència significativa d'autors que escriuen originalment en cadascuna d'aquestes llengües). Les obres que cal llegir les tria el departament o àmbit didàctic d'aquestes matèries.

Les lectures seleccionades han de constar en la programació didàctica i s'han de fer públiques, conjuntament amb la llista de llibres de text, abans del 30 de juny anterior al començament de cada curs.

A l'espai del [Pla d'impuls de la lectura](#) del web de la XTEC, els professors trobaran adreces d'interès, orientacions, recursos, materials didàctics i bones pràctiques, perquè incorporin i sistematitzin estratègies lectores com a eix vertebrador dels aprenentatges.

El Departament d'Ensenyament ha establert com a objectiu estratègic la millora de l'èxit escolar de tots els alumnes. I ho fa potenciant la lectura sistemàtica en totes les àrees i matèries del currículum al llarg de tota l'escolaritat bàsica, per augmentar la competència comunicativa i lingüística i el desenvolupament de l'hàbit lector dels infants i joves, sense oblidar que la competència lectora és la base de molts aprenentatges i un requisit per participar amb èxit en bona part dels àmbits de la vida adulta.

1.2.2 Llengües estrangeres

Atesa la necessitat de garantir un aprofitament màxim de les hores de contacte de l'alumne amb la llengua estrangera, aquesta llengua ha de ser el vehicle principal de comunicació, no només durant el desenvolupament de les tasques d'aprenentatge sinó en qualsevol moment que requereixi una interacció de caràcter funcional dins l'aula.

La possibilitat de disposar de grups reduïts en una part de les hores comunes de llengua estrangera permet programar tasques d'aprenentatge en aquesta part de

l'horari lectiu que incideixen molt especialment en el desenvolupament de les competències d'expressió i interacció oral.

Per millorar els resultats en el desenvolupament de les competències d'aquest àmbit, podeu consultar el document [Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic \(llengües estrangeres\)](#).

1.2.3 Ciències de la naturalesa

Per millorar els resultats en el desenvolupament de les competències d'aquest àmbit, podeu consultar el document [Competències bàsiques de l'àmbit científicotecnològic](#).

Les ciències de la naturalesa de tercer consten de les matèries de biologia i geologia i de física i química, que s'han d'avaluar de manera independent.

1.2.4 Religió

D'acord amb la normativa vigent, l'ensenyament de la religió té caràcter optatiu per als alumnes i és d'oferta obligatòria per als centres. Per a més informació, vegeu els documents per a l'organització i la gestió dels centres "Ensenyament de la religió".

L'ensenyament de la religió ha de respectar els principis, els valors, les llibertats, els drets i els deures constitucionals i estatutaris, i ha de contribuir a l'assoliment de les competències pròpies de l'etapa.

La matèria de religió s'avalua amb els mateixos criteris i efectes que les altres matèries.

1.2.5 Cultura i valors ètics

L'ensenyament de la cultura i valors ètics és d'oferta obligatòria i l'avaluació s'ha de fer amb els mateixos criteris i efectes que la de les altres matèries.

La matèria de cultura i valors ètics s'ha d'assignar a professors que reuneixin els requisits per impartir filosofia o cultura clàssica.

Per millorar els resultats en el desenvolupament de les competències d'aquest àmbit, podeu consultar el document [Competències bàsiques de l'àmbit de cultura i valors](#), així com el vincle a Recursos > [Cultura i valors ètics](#) del web de la XTEC.

1.2.6 Matemàtiques

Les matemàtiques de tercer i quart s'adrecen a tots els alumnes que cursen l'etapa d'ensenyament obligatori. Per aquesta raó, s'ha considerat oportú fer confluïr les matemàtiques acadèmiques i aplicades i organitzar activitats d'aula prou àmplies

perquè permetin l'atenció a la diversitat de tots els alumnes.

Per contribuir a millorar l'assoliment de les competències d'aquest àmbit el Departament d'Ensenyament ha publicat el document [Competències bàsiques de l'àmbit matemàtic](#). A més, després d'analitzar els resultats de les proves d'avaluació d'ESO dels darrers anys, que mostren una dificultat notable i persistent en el camp de la geometria, ha publicat el document [Orientacions pràctiques per a la millora de la geometria](#).

1.2.7 Servei comunitari (3r i/o 4t d'ESO)

D'acord amb l'article 16 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, el servei comunitari és una acció educativa orientada a desenvolupar la competència social i ciutadana.

El servei comunitari s'ha d'implementar en tots els centres educatius de secundària obligatòria de forma gradual en un termini de cinc anys des de l'entrada en vigor del nou decret.

El servei comunitari es desenvolupa en el marc curricular i mitjançant la metodologia d'aprenentatge i servei. Pretén desenvolupar la competència social i ciutadana dels alumnes i respon a la idea que l'educació és una eina de millora social, orientada a formar éssers complets, amb una dimensió tant intel·lectual com humana i moral.

El servei comunitari ha de formar part d'una o diverses matèries de tercer i/o quart i ha de tenir una dedicació horària aproximada de 20 hores, de les quals com a mínim 10 han de ser de servei actiu a la comunitat. Excepcionalment el servei actiu a la comunitat es pot dur a terme dins l'horari escolar.

La intencionalitat i la complexitat dels projectes de servei comunitari fan que sigui necessari un compromís de col·laboració dels diferents agents del territori. Els agents territorials que poden intervenir en els projectes de servei comunitari són els centres educatius, els professionals dels serveis educatius, les administracions educatives i les entitats educatives culturals i socials.

El servei comunitari ha de servir per enfortir el treball de les competències transversals de l'àmbit personal i social.

El Departament d'Ensenyament té previst formalitzar convenis de col·laboració amb les entitats participants en el desenvolupament del servei comunitari.

El centre educatiu que desenvolupa un projecte de servei comunitari ha de:

- vincular el servei comunitari al projecte educatiu del centre i al currículum;
- vincular el servei comunitari a les necessitats de l'entorn;
- incloure el projecte en la programació anual de centre, avaluat pel consell escolar i aprovat pel director o directora;
- fer la planificació pedagògica i curricular del projecte: activitats d'aprenentatge, activitats de servei i criteris d'avaluació;

- concretar aspectes funcionals:
 - [autorització de les famílies](#)
 - [elaboració d'un document de compromís amb les entitats](#)
- planificar el reconeixement del projecte: actes institucionals, lliurament de diplomes, etc.

El Departament d'Ensenyament, a través dels serveis educatius, oferirà formació oportuna als centres que vulguin desenvolupar aquest projecte i a les entitats col·laboradores corresponents.

El servei comunitari té consideració de projecte transversal amb incidència en la qualificació global de la matèria, o matèries, a la qual estigui vinculat.

Podeu consultar l'apartat del web de la XTEC de [Servei comunitari](#).

1.2.8 Treball de síntesi de 1r, 2n i 3r d'ESO

El treball de síntesi està format per un conjunt d'activitats d'ensenyament i aprenentatge que impliquen un treball interdisciplinari que afavoreix la integració de coneixements i del treball en equip, tant per part dels alumnes com dels professors.

Aquestes activitats estan concebudes per avaluar el grau d'assoliment de les competències de cada àmbit i de les competències transversals. El treball de síntesi ha de servir per enfortir el treball en el centre de les competències transversals de l'àmbit digital, personal i social. L'alumne ha de fer un treball de síntesi en cadascun dels tres primers cursos de l'etapa.

L'equip de professors ha de programar un seguit d'activitats interdisciplinàries relacionades amb diferents matèries del currículum comú de l'alumne. No cal que en cada treball de síntesi hi hagi activitats associades a cadascuna de les matèries. En canvi, sí que és essencial que les diferents activitats siguin significatives i coherents.

En l'organització d'aquest treball s'ha de tenir en compte assignar un professor o professora de l'equip docent que tutoritzi l'alumne, en faci el seguiment i l'orientació. Orientativament, s'ha d'assignar un tutor o tutora per cada dos o tres equips de quatre o cinc alumnes.

El treball de síntesi admet diverses formes organitzatives: de manera intensiva, concentrant totes les activitats en un període que pot oscil·lar entre els tres i els cinc dies, o bé de manera extensiva. En aquest segon cas, es pot dur a terme al llarg d'una part del curs o de tot el curs dins l'horari de les matèries.

1.2.9 Projecte de recerca de 4t

En el quart curs tots els alumnes han de fer un projecte de recerca, preferentment en equip. L'objectiu del projecte de recerca és contribuir al desenvolupament de les

competències bàsiques de l'ESO.

Característiques generals del projecte de recerca

El projecte està constituït per un conjunt d'activitats de descoberta i recerca que ha fet l'alumne, entorn d'un tema escollit i delimitat, en part, per l'alumne mateix i sota el guiatge dels professors. Al llarg del projecte, l'alumne ha de demostrar capacitat d'autonomia i iniciativa en l'organització del treball individual, i també de responsabilitat, cooperació i col·laboració en el desenvolupament de projectes en comú.

El projecte de recerca consta d'una sèrie de tasques que es poden construir a partir de situacions, problemes o preguntes inicials, sobre les quals els alumnes, en grups reduïts, han de plantejar una hipòtesi o objectiu, planificar el mètode de resolució, integrar informació procedent de diverses fonts i, finalment, arribar a unes conclusions argumentades per mitjà d'un informe escrit i una breu exposició oral. Aquestes situacions inicials que es proposen als alumnes poden tenir un caràcter transversal, però també es poden emmarcar dins un àmbit de coneixement determinat.

Un possible enfocament de les activitats o tasques que es proposin com a projectes de recerca consisteix a seleccionar preguntes o problemes socials rellevants, ja siguin de l'entorn proper o llunyà, relacionats amb alguna disciplina o bé interdisciplinaris; preguntes o problemes que posin l'alumne en situació de fer-se noves preguntes, analitzar i valorar evidències, reflexionar críticament i avaluar les possibles solucions.

Organització del projecte de recerca

L'elaboració del projecte de recerca té una durada aproximada de 35 hores lectives i es pot distribuir temporalment de manera flexible al llarg del curs o bé concentrada en un període determinat, per exemple en sis dies.

Si s'opta per programar el projecte de recerca de manera extensiva al llarg del curs, s'ha de dur a terme dins l'horari de les matèries. Es pot associar a alguna de les matèries optatives, però també es pot vincular a altres matèries, àmbits o projectes del centre. En tot cas, ha de ser una matèria on es dugui a terme un treball específic de recerca. També es pot atribuir al projecte de recerca una hora setmanal, d'acord amb l'apartat Matèries optatives de quart d'ESO d'aquest document.

Avaluació del projecte de recerca

Cada centre ha de dissenyar els criteris d'avaluació en funció dels tipus de tasques i dels objectius de la recerca, tenint en compte que es valorarà principalment el procés global del treball realitzat i la perseverança en la consecució de les fites proposades, i no únicament els resultats obtinguts. La qualificació final és individual i computa com una matèria comuna.

1.3 Especificacions sobre matèries optatives

El centre ha d'organitzar el currículum optatiu de l'alumne des d'una visió global, no fragmentada.

En començar el curs, el centre ha d'informar els alumnes de l'oferta programada de matèries optatives. L'alumne ha d'escollir el seu currículum optatiu amb l'ajut del tutor o tutora, a partir de l'oferta i de les condicions d'organització del centre.

L'oferta de segona llengua estrangera com a matèria optativa s'ha d'adequar al projecte lingüístic contingut en el projecte educatiu del centre, i se n'ha de promoure la presència i la continuïtat al llarg de l'etapa.

L'organització temporal de les matèries optatives és criteri del centre, si bé durant el període en què l'alumne cursi cadascuna de les matèries optatives n'ha de cursar un mínim de dues hores setmanals.

1.3.1 Matèries optatives de 1r, 2n i 3r d'ESO

Els centres han de preveure que les matèries optatives de segona llengua estrangera, cultura clàssica i emprenedoria són d'oferta obligatòria almenys en un dels tres primers cursos.

Cada centre pot proposar matèries optatives en els cursos de primer a tercer d'ESO dins el marge horari que s'estableix per reforçar o ampliar les matèries del currículum, o bé pot utilitzar aquest marge horari per ampliar la dedicació horària d'alguna matèria del currículum, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes.

Per poder impartir les matèries optatives, cal un mínim de 10 alumnes. Queden excloses d'aquesta limitació les matèries optatives de segona llengua estrangera i de cultura clàssica.

Emprenedoria

És aconsellable que aquesta matèria s'ofereixi a tercer, atès que afavoreix l'autoconeixement de l'alumne en les opcions d'estudis posteriors, l'orientació professional i la iniciativa emprenedora. A partir del curs 2016-2017 s'hi incorporen continguts d'educació financera d'acord amb el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost.

D'acord amb el que estableix el [Decret 51/2012](#), de 22 de maig, aquesta matèria és un espai adequat perquè la llengua estrangera sigui una de les llengües vehiculars del projecte empresarial que desenvolupa la matèria d'emprenedoria i perquè es puguin utilitzar materials didàctics en llengua estrangera. Per a més informació, consulteu l'apartat Recursos > [Emprenedoria](#) del web de la XTEC.

La matèria optativa d'emprenedoria s'atribueix prioritàriament als professors que reuneixin els requisits per impartir les assignatures d'economia i de ciències socials: geografia i història.

Segona llengua estrangera

L'opció de segona llengua estrangera constitueix un pla per a tota l'etapa i l'alumne l'ha de mantenir durant els quatre cursos. Atès aquest caràcter de continuïtat, el centre - d'acord amb l'avaluació inicial de l'alumne- ha d'informar i orientar els alumnes que

consideri que poden seguir aquests estudis. Això inclou la possibilitat que, amb els criteris que el centre determini, un alumne es pugui incorporar a la segona llengua estrangera en qualsevol curs.

En casos excepcionals, i considerant l'evolució acadèmica, si es considera més adequat que un alumne que havia triat l'opció de la segona llengua estrangera cursi unes altres matèries optatives diferents, el director o directora del centre en podrà autoritzar el canvi.

Cultura clàssica

La matèria optativa de cultura clàssica ha de tenir una distribució de continguts adequada al nivell en què s'ofereixi. La decisió d'impartir aquesta matèria en un dels cursos de l'ESO és competència del centre, si bé és aconsellable que s'ofereixi a tercer, perquè representa una bona iniciació per als alumnes que triïn llatí a quart d'ESO.

La matèria optativa de cultura clàssica s'atribueix als professors que reuneixin els requisits per impartir grec i llatí.

1.3.2 Matèries optatives de 4t d'ESO

D'acord amb el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, a quart curs cada alumne ha de cursar un mínim de tres matèries optatives i un màxim de cinc, amb un total de 10 hores, d'entre les que es detallen a l'apartat *Organització de quart curs. Assignació horària de les matèries*.

Cada centre educatiu ha de determinar l'oferta de matèries optatives de quart curs i els itineraris que consideri més adequats per a l'orientació dels alumnes. Cal tenir en compte que, mentre no es desenvolupi la normativa sobre les proves d'avaluació final, el títol de graduat en ESO dels alumnes que finalitzin l'etapa durant el curs 2016-2017, s'obté en superar el quart curs en el centre educatiu, i que aquesta titulació és única i no està condicionada per les opcions o itineraris que hagi cursat l'alumne.

Els centres poden organitzar l'oferta de matèries optatives en itineraris, és a dir, amb les matèries agrupades en diferents opcions, coherents amb les diverses opcions laborals o d'estudis posteriors que vulguin fer els alumnes.

Els centres han d'orientar l'alumne perquè l'elecció de matèries optatives serveixi per consolidar-ne els aprenentatges bàsics o perquè li puguin ser útils per a estudis posteriors o per incorporar-se a l'àmbit laboral.

En l'avaluació de final de curs, cadascuna de les matèries optatives que ha cursat l'alumne té una qualificació diferenciada.

Tenint en compte els requisits, pel que fa al nombre de matèries optatives i limitació de la franja horària assignada a matèries optatives, especificades anteriorment, el centre educatiu pot utilitzar el marge horari d'una hora per ampliar la dedicació horària d'alguna matèria del currículum, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les

competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes o assignar aquesta hora al projecte de recerca.

Els centres de tres o més línies han d'oferir de forma obligatòria les matèries optatives de filosofia i segona llengua estrangera. La resta de centres han de prioritzar aquesta oferta segons la disponibilitat.

Per poder impartir les matèries optatives, cal un mínim de 10 alumnes. Queden excloses d'aquesta limitació les matèries optatives de segona llengua estrangera i de llatí.

Educació visual i plàstica

Durant el curs 2016-2017 els centres que imparteixin educació visual i plàstica de quart, poden incorporar en la programació de la matèria la preparació de la prova d'accés als cicles formatius de grau mitjà d'arts plàstiques i disseny; per fer-ho, cal que s'adrecin a una de les escoles d'arts plàstiques i disseny autoritzades pel Departament d'Ensenyament, durant el primer trimestre del curs, per concretar la proposta.

1.3.3 Matèries optatives que es poden cursar a l'IOC

D'acord amb la [Resolució ENS/1432/2013](#), de 27 de juny, modificada per la [Resolució ENS/1252/2014](#), de 30 de maig, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial, s'estableix la possibilitat que l'alumne cursi algunes matèries a distància, si per raons organitzatives no les pot cursar en el centre ordinari o bé el centre no les ofereix:

- En el tercer curs de l'ESO, per a la matèria optativa de segona llengua estrangera.
- En el quart curs de l'ESO, per a les matèries optatives de TIC (informàtica) i/o de segona llengua estrangera.

En aquest cas, la família ha de presentar al centre ordinari la sol·licitud per cursar matèries a distància. El director o directora del centre, si escau, n'ha de donar la conformitat i formalitzar la inscripció de l'alumne a l'IOC en la primera quinzena del mes de setembre.

La inscripció de les matèries optatives esmentades de tercer i quart d'ESO a l'IOC és de caràcter gratuït.

L'Institut Obert de Catalunya facilita periòdicament la informació referent al seguiment i l'avaluació de les matèries en qüestió perquè el centre ordinari en què l'alumne cursa els estudis pugui incorporar-la als documents oficials d'avaluació.

El director o directora del centre ordinari ha de nomenar un professor o professora responsable del seguiment dels alumnes que cursi alguna matèria a distància, així com de la gestió de les proves d'aquestes matèries, que s'han de fer de manera presencial i que posteriorment es retornaran a l'IOC perquè es corregeixin. El professor o professora responsable del seguiment s'ha de coordinar periòdicament amb l'IOC a

través del [portal de l'IOC](#).

Per tal d'assolir uns bons resultats, el centre ha de fer les actuacions següents:

- Informar les famílies de les característiques que suposa cursar aquestes matèries a distància i del suport corresponent que s'ha de donar al fill.
- Posar a disposició de l'alumne un espai del centre amb les condicions adequades perquè pugui cursar la matèria a distància.
- Consultar amb regularitat les instruccions i informacions que es publiquen a l'espai de centres del portal de l'IOC.
- Comprovar periòdicament que els alumnes segueixen adequadament les matèries cursades a distància.

En cas que es produeixi un trasllat d'expedient de l'alumne, una baixa acadèmica o qualsevol altra circumstància que n'alteri l'escolarització, el centre ordinari n'ha d'informar l'IOC.

1.4 Gestió del projecte educatiu de centre

D'acord amb l'article 22 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, i l'article 17 del [Decret 102/2010](#), de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, els centres poden establir projectes interdisciplinaris o globalitzats que requereixin una organització horària de les matèries diferent de la que s'estableix amb caràcter general, que reorganitzin l'assignació de continguts a les diverses matèries, que impliquin agrupacions en àmbits o que suposin la implementació de determinats mètodes pedagògics.

Durant el curs 2016-2017 s'ha de garantir tant el manteniment de projectes educatius ja consolidats com les noves propostes organitzatives dins del marge d'autonomia dels centres. Igualment han de preveure com s'articularen el conjunt de mesures d'atenció a la diversitat, d'acord amb l'apartat *Atenció a la diversitat a l'ESO* d'aquest document.

Les modificacions en l'organització de les matèries i continguts han de garantir que al final de l'etapa s'hagin treballat totes les competències i els continguts establerts.

1.4.1 Organitzacions curriculars que no requereixen autorització

No requereixen autorització del Departament les organitzacions curriculars que consisteixen a utilitzar el marge horari d'optativitat per ampliar la dedicació horària d'alguna matèria del currículum, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes o per ampliar l'assignació horària d'una matèria optativa vinculada al projecte de centre.

Aquestes estratègies didàctiques pròpies o projectes didàctics propis s'han d'adoptar a proposta del claustre, amb el coneixement del consell escolar i amb l'aprovació del director o directora o, si escau, del o de la titular del centre. En el projecte educatiu s'ha de recollir la proposta per a tota l'etapa.

L'aplicació del programa intensiu de millora per a primer i segon curs (PIM) i/o els programes de diversificació curricular de tercer i quart curs s'han de fer constar en el projecte educatiu del centre, en la programació general anual de centre i en les aplicacions de gestió de dades del Departament (SAGA).

Tampoc requereixen autorització altres possibles assignacions horàries de primer a tercer, tal com recull l'annex 2 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost. Els centres poden modificar l'assignació horària setmanal de les matèries que s'estableix amb caràcter general, excepte en el cas de l'educació física, la religió, la cultura i valors ètics i la tutoria. Aquesta nova distribució s'ha d'establir per a tota una promoció d'alumnes i ha de respectar les condicions següents:

a. Hores globals de les matèries

Per a cada matèria, el nombre total d'hores al llarg dels tres cursos no pot ser inferior a:

- Llengua catalana i literatura: 315 h
- Llengua castellana i literatura: 315 h
- Llengua estrangera: 315 h + 35* h
- Ciències socials: geografia i història: 315 h
- Ciències de la naturalesa: biologia i geologia: 175 h
- Ciències de la naturalesa: física i química: 175 h
- Matemàtiques: 385 h
- Música: 140 h
- Educació visual i plàstica: 140 h
- Tecnologia: 210 h

*Aquestes 35 hores es poden emprar per impartir una matèria no lingüística en llengua estrangera, d'acord amb el projecte lingüístic del centre.

b. Presència de les matèries

Les matèries de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura, llengua estrangera, ciències socials: geografia i història, ciències de la naturalesa i matemàtiques han de ser presents en tots els cursos i l'horari global no pot ser inferior al 60% del nombre total d'hores per curs.

1.4.2 Organitzacions curriculars que requereixen l'autorització del Departament

D'acord amb l'annex 2 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, els centres que desenvolupin projectes educatius que impliquin una organització horària de les matèries que no reuneixin les condicions que s'estableixen a l'apartat anterior necessiten l'autorització del Departament d'Ensenyament.

Un cop acordada l'estratègia o el projecte pels òrgans competents del centre, el director o directora o, si escau, el o la titular del centre, ha de trametre al director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona al o a la gerent del Consorci d'Educació, la sol·licitud d'autorització, que ha d'incloure la justificació i argumentació

del canvi plantejat i el calendari d'implementació, així com els instruments de seguiment i d'avaluació previstos.

Per als projectes que s'iniciïn el curs 2017-2018, el termini de presentació de les sol·licituds d'autorització finalitza el 10 de març de 2017. El director o directora dels serveis territorials o l'òrgan competent del Consorci d'Educació de Barcelona, a la vista de l'informe emès per la Inspecció d'Educació, emetrà la resolució d'autorització o de desestimació.

2 L'orientació educativa, l'acció tutorial i l'atenció a la diversitat

L'orientació educativa consisteix en el conjunt d'actuacions dels equips de centre programades, sistematitzades i avaluades, per garantir l'assoliment de les competències bàsiques des de l'acompanyament personalitzat de l'alumne al llarg de l'escolarització.

L'orientació educativa s'adreça a tots els alumnes, és responsabilitat de tots els professors i inclou l'atenció a la diversitat, l'acció tutorial i l'orientació acadèmica i professional.

L'acció tutorial és el conjunt d'accions educatives que, en col·laboració amb les famílies, contribueixen a assolir les competències personals i socials de l'alumne, necessàries per poder desenvolupar el projecte personal, acadèmic i professional.

El director o directora del centre ha de vetllar perquè aquesta planificació de l'orientació educativa i l'acció tutorial sigui l'eix del projecte educatiu del centre i s'ajusti a una visió de lideratge pedagògic compartida amb els equips docents dels diferents àmbits curriculars.

Per això, acompanyar en el procés d'aprenentatge i d'escolarització de l'alumne demana una planificació i una coordinació del conjunt de les accions del centre educatiu, raó per la qual la responsabilitat de l'orientació educativa i de l'acció tutorial és dels equips docents.

L'aplicació i el desenvolupament del model curricular d'ensenyament i aprenentatge competencial fomenten que l'orientació educativa i l'acció tutorial siguin les eines per afavorir la implicació i l'autonomia dels alumnes.

2.1 Marc general de l'orientació educativa

L'orientació educativa incorporada en el currículum comporta dissenyar estratègies didàctiques i pedagògiques per fomentar l'aprenentatge i l'autonomia de l'alumne.

El desenvolupament del model curricular requereix promoure tres principis de l'orientació educativa:

- Crear un vincle i la interacció de l'alumne amb l'aprenentatge, el centre i l'entorn.

- Promoure la reflexió i la presa de consciència del mateix procés d'aprenentatge.
- Evidenciar la projecció dels aprenentatges establint la connexió del que s'aprèn en la vida fora de l'entorn escolar.

Les programacions d'àmbit i/o matèria que els professors dissenyen han d'incorporar eines i instruments al servei d'aquests principis:

- Eines i instruments per a l'autoconeixement, la reflexió i la presa de consciència del mateix aprenentatge, i l'autoavaluació. Alguns exemples poden ser: fitxes de reflexió sobre l'aprenentatge, pautes d'interrogació, rúbriques i carpetes d'aprenentatge, etc.
- Eines i instruments per a l'autoconeixement, per a la reflexió sobre l'evolució personal, relacional i cívica. Alguns exemples poden ser: els projectes de millora personal, el dossier d'aprenentatge (portafoli), els itineraris d'expectatives personals, etc.

2.2 Orientació acadèmica i professional

El procés orientador continuat inclou les actuacions d'orientació acadèmica i professional des del principi de l'etapa.

L'orientació acadèmica i professional s'ha d'inserir gradualment en l'aprenentatge competencial de l'alumne i, per aquesta raó, ha de formar part del projecte educatiu del centre, encaminat a donar resposta tant a la projecció professional com a la continuïtat formativa dels alumnes.

Els objectius d'aquesta orientació professionalitzadora són:

- Ajudar a concretar l'itinerari formatiu dels alumnes d'acord amb els seus coneixements, habilitats i actituds.
- Detectar els interessos i/o expectatives acadèmiques i professionals a través d'eines i recursos per identificar les opcions del seu projecte personal.
- Enriquir la descoberta de les opcions formatives tot fent ús de fonts d'informació que permeten relacionar-les amb diversos entorns acadèmics i professionals.

Els continguts de l'orientació acadèmica i professional s'incorporen en el currículum competencial dels diferents àmbits i matèries, es treballen en les activitats d'àmbit, d'aula, de centre i d'entorn i reforcen la tutoria de grup.

D'acord amb aquests objectius, per dur a terme activitats d'orientació acadèmica i professional, els centres han de tenir en compte el següent:

- Desenvolupar activitats d'ensenyament i aprenentatge que conduixin a resultats relacionats amb les competències professionals.
- Relacionar les competències bàsiques amb les professionals.
- Promoure la millora de les expectatives de les famílies envers els estudis dels fills.

- Planificar de manera gradual les actuacions dins l'etapa educativa.

Els equips docents són els responsables de portar a terme el conjunt d'actuacions d'orientació acadèmica i professional, i l'orientador o orientadora i l'equip de tutors en lideren la planificació, el seguiment i l'avaluació.

La projecció acadèmica i professional ha de comptar amb els agents educatius de l'entorn i, de manera molt especial, amb la participació de les famílies.

El procés orientador, construït a partir de la coordinació entre primària i secundària i present al llarg de l'etapa, afavoreix l'autoconeixement de l'alumne i l'ajuda en la presa de decisions continuada.

En concret, en el pas de tercer a quart d'ESO, el tutor o tutora i l'orientador i orientadora, conjuntament amb la família, han d'ajudar l'alumne en la tria de l'itinerari de quart d'ESO.

2.2.1 Recursos per a l'orientació acadèmica i professional

El Departament d'Ensenyament ofereix suports i serveis als docents, tutors i orientadors dels centres i serveis educatius.

En el web [Estudiar a Catalunya](#) s'informa de l'oferta formativa a Catalunya i dels diferents itineraris formatius. També se suggereixen activitats, models i eines per a l'autoconeixement.

Al web de la XTEC, dins la secció Currículum i Orientació > [Orientació educativa](#), hi ha materials, enregistraments d'experiències de centre i fonaments teòrics de l'orientació educativa.

El Saló de l'Ensenyament, les fires i els salons comarcals dels municipis ofereixen la informació actualitzada de l'àmplia oferta d'estudis i formació ocupacional presencial i a distància de manera personalitzada.

Per als professors, el Consorci d'Educació de Barcelona, a Porta 22 BCN Activa, ofereix documents sobre convalidacions i equivalències d'estudis parcials d'ESO amb altres estudis.

El web [Escola i família](#) informa les famílies sobre l'oferta formativa a Catalunya i dona resposta als dubtes més freqüents sobre l'accés als diferents estudis. També posa al seu abast eines per dur a terme un treball conjunt d'orientació amb el tutor o tutora del centre.

2.3 Marc general de l'acció tutorial

L'acció tutorial és el conjunt d'accions educatives que contribueixen, en col·laboració amb les famílies, a l'assoliment de les competències transversals de l'alumne, necessàries per poder desenvolupar el projecte personal, acadèmic i professional.

Aquestes competències transversals, àmbit personal i social i àmbit digital, es despleguen en totes les actuacions d'aula i de centre.

L'acció tutorial és funció i responsabilitat de tots els professors i comporta la programació (planificació, seguiment i avaluació) de continguts i estratègies didàctiques de les competències transversals en dues línies de treball:

- Des de totes les àrees, matèries i àmbits.
- Des de les activitats, espais i temps de tutoria.

La concreció d'aquestes dues actuacions han de quedar recollides en una planificació de l'acció tutorial, que forma part del projecte educatiu del centre.

La tutoria individualitzada és una actuació compartida de centre que complementa l'acció tutorial de les àrees, matèries i àmbits, i reforça l'acompanyament i l'orientació dels alumnes al llarg de l'escolarització.

L'assignació de la tutoria grupal, en especial en els primers cursos de l'ESO, ha de respondre als criteris següents:

- Han de ser professors que imparteixen matèries al conjunt del grup classe o un professor o professora d'orientació.
- Han de ser professors amb experiència al centre.
- Convé que sigui un mateix tutor o tutora durant dos cursos consecutius.

Dins d'aquest marc general de l'acció tutorial, cal concretar algunes especificitats:

Alumnes de nova incorporació: l'organització del centre ha de planificar un acompanyament i seguiment més freqüent, que inclogui sessions de tutoria individualitzada d'acollida i sessions de seguiment durant els tres trimestres.

Abandonament escolar: una prioritat de l'acció tutorial a l'educació secundària obligatòria és la prevenció de l'abandonament escolar. Per tant, cal donar resposta a la diversitat de ritmes, nivells i estils d'aprenentatge dels alumnes mitjançant la detecció precoç dels condicionants del procés d'ensenyament i aprenentatge dels alumnes i del context tot ajustant la resposta educativa. Així mateix, ha de promoure la continuïtat dels alumnes cap a les diverses opcions dels estudis postobligatoris existents d'acord amb les seves possibilitats i interessos.

Família i centre docent: A través de l'acció tutorial cal promoure la implicació, la col·laboració i la coresponsabilitat de les famílies, així com donar orientacions i pautes per a l'acompanyament i el seguiment escolar a casa.

El centre ha de preveure la creació d'espais de trobada, individuals i col·lectius, entre les famílies dels alumnes i els professors. En aquests espais de trobada cal generar un clima comunicatiu, respectuós i adequat que permeti l'intercanvi fluid de creences, experiències i punts de vista sobre l'educació, i facilitar la presa de decisions compartides entre la família i el centre educatiu.

Entre aquests acords s'inclouen els que s'hagin pres com a mesura educativa en resposta a les característiques, capacitats i necessitats dels alumnes, i han de quedar

recollits a l'addenda de continguts específics de la carta de compromís educatiu d'inici de curs.

Inclusió social: per afavorir la inclusió social i escolar de l'alumne, el foment de la seva participació en les activitats de lleure educatiu que s'organitzen a l'entorn ha de ser un element que tenir en compte l'acció tutorial. És important facilitar informació dels recursos que ofereix el territori i tenir coneixement del grau de participació dels alumnes en les activitats que s'hi organitzen.

2.3.1 Documents de centre de registre i comunicació del procés d'aprenentatge de l'alumne

En el marc general de l'orientació educativa i l'acció tutorial, per tal de concretar l'acompanyament del procés d'aprenentatge de l'alumne d'un curs al següent i als ensenyaments postobligatoris, el centre ha de disposar de dos instruments:

Full de seguiment

El full de seguiment intern té la finalitat d'enregistrar les observacions, decisions i actuacions fetes respecte al procés d'aprenentatge de l'alumne; el seu contingut s'actualitza periòdicament d'acord amb l'evolució d'aquest procés.

El full de seguiment ha d'incloure, entre d'altres, les dades següents:

- a. Nivell d'assoliment dels aprenentatges
- b. Mesures de suport a l'aprenentatge rebudes (específiques i/o extraordinàries)
- c. Interessos i expectatives de l'alumne
- d. Habilitats de relació i socialització

El full de seguiment s'ha de conservar en el centre fins que l'alumne finalitzi l'escolarització. Els tutors han de guardar en un únic espai (físic o digital) aquests informes, actualitzar-los i posar-los a disposició dels altres professors de l'alumne.

En aquest sentit, cal recollir els acords i compromisos adquirits pel tutor o tutora, la família i l'alumne, signats en la part específica addicional de la carta de compromís educatiu.

Una vegada finalitzat cada curs, els tutors i la resta de professors de l'equip docent, en funció del que disposa el full de seguiment, han de valorar la continuïtat o no de les decisions que s'hagin pres amb relació a les pràctiques pedagògiques i de les mesures i suports aplicats per atendre les necessitats educatives de cada alumne. Aquestes valoracions posteriorment s'han de compartir amb l'alumne i amb la família.

Consell orientador

L'alumne i la família, o els tutors legals, han de rebre un consell orientador en finalitzar cada curs, fonamentat en la informació del registre o full de seguiment intern. Aquest consell l'emet l'equip docent amb les recomanacions de les propostes de mesures de suport per al curs següent, si escau.

En finalitzar l'escolarització de l'alumne, l'equip docent emet un consell orientador, mitjançant un informe motivat, que ha d'incloure una orientació específica amb relació a l'itinerari formatiu i/o professionalitzador.

Aquest consell orientador ha de contenir els aspectes més rellevants de l'aprenentatge competencial de l'alumne al llarg de l'etapa educativa i registrats, curs per curs, en el full de seguiment intern. Ha de permetre acompanyar l'alumne en el seu procés de presa de decisions acadèmiques i professionals al final de l'etapa i garantir-ne la continuïtat formativa.

Per tal de justificar la proposta de recomanació, aquesta com a mínim ha d'incloure els aspectes següents:

- Competències desenvolupades i nivells
- Interessos, aptituds i participació de l'alumne en el centre
- Actuacions fetes en matèria d'orientació acadèmica i professional
- Expectatives acadèmiques i professionals i/o laborals a curt i a mitjà termini
- Recomanacions i proposta de l'equip docent

Per donar a conèixer i compartir el contingut del consell orientador a final de l'etapa, el tutor o tutora—i quan es consideri convenient també l'orientador o orientadora del centre— ha de mantenir una entrevista amb l'alumne i els pares o tutors legals, per intercanviar la proposta que el centre fa de l'itinerari formatiu de l'alumne. Aquest moment ha de ser planificat dins l'organització del centre per tal que les famílies comparteixin la presa de decisió dels fills, hi puguin col·laborar i els puguin assessorar.

2.3.2 Les funcions de l'orientador o orientadora en el centre

L'orientador o orientadora del centre ha de promoure, conjuntament amb els diversos equips docents del centre, la planificació, la coordinació i la dinamització de les tasques d'acompanyament, seguiment i avaluació dels alumnes.

L'equip directiu ha de vetllar perquè aquesta tasca es porti a terme de manera coordinada per tots els professors.

Els professors de l'especialitat d'orientació educativa han de desenvolupar unes funcions específiques i el director o directora ha de vetllar perquè es prioritzin amb criteris d'equitat i qualitat d'acord amb el projecte educatiu del centre.

Així, doncs, el marc d'actuació professional de l'especialista d'orientació educativa es divideix equitativament en dos grans blocs: alumnes (10 hores) i comunitat educativa (10 hores).

Alumnes

- Codocència i suport. Aquest suport dins de l'aula ha de ser el fruit del treball coordinat i acordat entre l'orientador o orientadora, els departaments didàctics i els equips docents. Ha d'afavorir l'intercanvi d'estratègies i ajudes dins de l'aula entre

el professor o professora responsable de la matèria i l'orientador o orientadora.

- Docència sobre aspectes competencials relacionats amb l'especialitat de psicopedagogia (competència de l'autonomia i iniciativa personal, competència aprendre a aprendre, competència social i ciutadana i competència comunicativa) i d'orientació professional per ajudar a contribuir a l'èxit acadèmic i professional dels alumnes.

Els professors de l'especialitat d'orientació educativa es dediquen, prioritàriament, als alumnes que presenten més dificultats en l'aprenentatge i, molt particularment, als que necessiten suports educatius específics per progressar en els aprenentatges i per participar en les activitats ordinàries del centre. D'aquesta manera, els alumnes amb necessitats educatives especials, els alumnes amb dificultats d'aprenentatge i els alumnes amb risc d'exclusió social són els primers que s'han de beneficiar de la intervenció d'aquests especialistes. Aquesta tasca complementa les funcions que desenvolupen els professors de cada matèria pel que fa a l'atenció de les diferents capacitats, interessos, ritmes i nivells d'aprenentatge que presenten els alumnes.

- Coordinació del procés d'avaluació psicopedagògica en col·laboració amb l'assessor o assessora psicopedagògic de l'EAP. L'avaluació psicopedagògica és un procés que s'inicia a partir d'una demanda o necessitat educativa d'un alumne o grup d'alumnes que es duu a terme en col·laboració amb els docents i altres agents educatius implicats.

Té per finalitat identificar els condicionants de l'aprenentatge dels alumnes i del context i orientar la presa de decisions sobre la resposta educativa que més afavoreixi el desenvolupament personal i d'aprenentatge de l'alumne.

Així, per fer una avaluació psicopedagògica cal fer una recollida i valoració de la informació de tots els aspectes que poden condicionar el procés d'ensenyament i aprenentatge, tant pel que fa a l'alumne implicat (aspectes cognitius, emocionals i relacionals), com als contextos educatius (aula, centre, família i entorn).

Aquest procés ha d'acabar sempre en una proposta d'orientacions per millorar la resposta educativa.

Dins d'aquesta funció, hi ha també algunes especificitats que cal destacar:

- El professor o professora d'orientació educativa del centre ha de fer un informe per orientar l'escolarització a l'educació postobligatòria dels alumnes amb algunes dificultats d'aprenentatge que no necessiten dictamen o bé alumnes que no han seguit cap programa de diversificació curricular durant l'escolaritat obligatòria. El contingut d'aquest informe ha de formar part del consell orientador.
- El professor o professora d'orientació educativa ha d'aportar en col·laboració amb el professional de l'EAP, propostes que afavoreixin la presa de decisions dels

equips de centre, amb relació als alumnes amb més dificultats d'aprenentatge, que manifesten conductes disruptives o en risc d'exclusió.

- Així mateix, per derivar alumnes a la unitat d'escolarització compartida (UEC) després de valorar, des d'una visió inclusiva i psicopedagògica, les opcions educatives de l'alumne i havent esgotat les mesures generals i específiques d'aula i de centre, l'orientador o orientadora del centre ha de fer un informe, en col·laboració amb el professional de l'EAP, que contingui: una avaluació psicopedagògica, els aspectes que cal prioritzar per compensar les dificultats d'adaptació escolar i la justificació de la conveniència d'assistir a la UEC.
- En aquells centres que disposen d'unitats de suport a l'educació especial (USEE), l'orientador o orientadora, conjuntament amb el professional de l'EAP, són els encarregats de cohesionar les accions educatives relatives a la coordinació continuada dels professors. Aquesta coordinació consisteix a concretar els temps i espais d'atenció als alumnes, acompanyar els docents en la resposta educativa d'aquests alumnes dins l'aula i, per això mateix, programar, seguir i avaluar les competències descrites en el pla individualitzat de l'alumne (PI).
- El procés de l'avaluació psicopedagògica i el retorn de la mateixa requereix fer les corresponents entrevistes personals amb els alumnes, famílies i altres agents implicats.

Comunitat educativa

a. Suport tècnic a l'equip docent:

- Assessorament per a la funció tutorial, tant als professors tutors com als equips docents per a un millor acompanyament dels alumnes i de les famílies.
- Suport a la planificació de les actuacions específiques de l'orientació acadèmica i professional dels alumnes.
- Col·laboració en la planificació de les estratègies organitzatives de centre per atendre les necessitats educatives dels alumnes, que garanteixin la participació dels alumnes en les activitats d'aula i en l'entorn escolar ordinari. En casos específics, amb la col·laboració dels professionals de l'EAP.
- Donar suport en l'elaboració, aplicació, seguiment i avaluació dels plans individualitzats elaborats per l'equip docent, i que lidera el tutor o tutora.
- Assessorament als departaments didàctics i als equips docents en aspectes pedagògics i organitzatius per atendre adequadament els diversos ritmes, nivells i

estils d'aprenentatge.

- Liderar el procés d'avaluació psicopedagògica d'un alumne o grup d'alumnes.

b. Suport tècnic a l'equip directiu del centre:

- Participació en l'elaboració, aplicació, avaluació i actualització del projecte educatiu en relació amb l'orientació educativa i mesures d'atenció a les necessitats educatives dels alumnes.
- Participació en la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent del centre per planificar i fer el seguiment i l'avaluació de les mesures d'atenció de tots els alumnes.
- Coordinació pedagògica dels recursos, les actuacions dels professionals dels serveis externs (serveis educatius del Departament d'Ensenyament i altres serveis, com l'hospital de dia i les aules hospitalàries) i del procés d'avaluació dels alumnes vinculats a aquests serveis, en col·laboració amb els professionals de l'EAP.

2.3.2 La coordinació de l'orientador o orientadora i l'assessor o assessora psicopedagògic de l'EAP

Ateses les característiques i l'amplitud de la tasca orientadora i d'acompanyament de l'aprenentatge dels alumnes, hi ha situacions i tasques que requereixen la coordinació amb els professionals de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP).

Al començament d'un curs escolar, és necessària la coordinació entre l'equip directiu, el professional de l'orientació i el professional de l'EAP per planificar les tasques, les accions i els moments que aquests professionals han d'atendre i acompanyar els alumnes en funció de les seves singularitats i necessitats. Aquesta coordinació ha de quedar concretada al centre en el pla d'actuació de l'EAP.

Les tasques que aquests dos professionals han de compartir són les següents:

- En els casos d'alumnes amb informe de reconeixement de necessitats educatives especials, ambdós professionals poden dur a terme l'avaluació psicopedagògica d'aquests alumnes, i cal que col·laborin amb el tutor o tutora i l'equip docent sobre aspectes relacionats amb l'elaboració i el seguiment dels plans individualitzats (PI). Caldrà primer haver exhaurit les mesures generals del centre (metodologia inclusiva d'aula, entorns rics d'aprenentatge...).
- Cal que també es coordinin per orientar i informar les famílies dels alumnes amb necessitats educatives específiques sobre serveis i recursos del sector, beques i

ajuts.

- En els centres que disposen d'unitats de suport a l'educació especial (USEE) es fa necessària, a banda de la coordinació i de les tasques descrites per compartir, una coordinació continuada entre els professors de la USEE, l'orientador o orientadora del centre i l'EAP, amb la finalitat de programar, seguir i avaluar les competències descrites en el pla individualitzat de l'alumne (PI) i acompanyar els docents en la resposta educativa d'aquests alumnes dins l'aula. L'encarregat de coordinar i cohesionar totes aquestes accions educatives és l'orientador o orientadora del centre.
- Cal que també es coordinin per orientar i informar la intervenció de serveis externs o la derivació d'alumnes a una UEC.
- Col·laborar en la proposta, la planificació i el seguiment de les mesures organitzatives i metodològiques que el centre aplicarà per millorar l'acompanyament i aprenentatge dels alumnes, així com promoure la cultura inclusiva en el centre.

Funcions de l'orientador o orientadora del centre	
Alumnes (10 hores)	Comunitat educativa (10 hores)

<p>Codocència i/o suport dins l'aula</p> <p>Docència sobre aspectes relacionats amb la seva especialitat</p> <p>Coordinació del procés d'avaluació psicopedagògica i propostes d'orientació*</p>	<p><i>Suport a l'equip docent</i></p> <p>Assessorament a la funció tutorial: tutors i equip docent</p> <p>Suport a la planificació de les actuacions específiques de l'orientació acadèmica i professional</p> <p>Lideratge del procés d'avaluació psicopedagògica d'un alumne o grups d'alumnes</p> <p>Col·laboració en la planificació de les estratègies organitzatives de centre per a l'atenció de les necessitats educatives dels alumnes*</p> <p>Suport a l'elaboració, seguiment i avaluació del PI elaborat per l'equip docent*</p> <p>Assessorament als departaments didàctics i equips docents per atendre els nivells, ritmes i estils d'aprenentatge*</p>	<p><i>Suport a l'equip directiu</i></p> <p>Elaboració, aplicació, avaluació i actualització del PEC, amb relació a l'orientació educativa</p> <p>Participació en la comissió d'atenció a la diversitat, seguiment i avaluació de tots els alumnes*</p> <p>Coordinació dels recursos i les actuacions amb els serveis educatius i altres*</p>
<p>*En col·laboració amb l'EAP.</p>		

2.4 Atenció a la diversitat a l'ESO

El [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments d'educació secundària obligatòria, en el capítol 3, estableix les indicacions per a l'orientació educativa i la gestió pedagògica en els centres d'educació secundària obligatòria. En aquest capítol es concreten, entre d'altres, les diferents mesures d'atenció als alumnes a l'ESO.

D'altra banda, l'[article 91](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, i l'[article 5](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, estableixen que tots els centres vinculats al Servei d'Educació de Catalunya disposin d'un projecte educatiu del centre (PEC) que incorpori el caràcter propi del centre i concreti els criteris que orienten l'atenció a la diversitat i les mesures i els suports necessaris per a la concreció i desenvolupament del currículum d'acord amb els principis del sistema inclusiu.

Així, el PEC recull la identitat del centre tenint en compte les característiques socials i culturals del context escolar amb la finalitat que els alumnes assoleixin les competències bàsiques de l'etapa i el màxim aprofitament educatiu, assegurant la participació de tots els alumnes en els entorns escolars, independentment de les seves condicions i/o capacitats.

En aquest sentit, el capítol 1 del document [De l'escola inclusiva al sistema inclusiu](#), es presenten les bases de l'enfocament inclusiu d'atenció als alumnes per a les etapes obligatòries i postobligatòries del sistema educatiu a Catalunya. L'atenció als alumnes en un sistema inclusiu requereix una visió àmplia que consideri tots els vessants de l'alumne, que respecti les diferències, la singularitat de cadascú, els moments maduratsius, la varietat d'estils en el processament de la informació i els ritmes d'aprenentatge. Es promou l'atenció educativa de tots els alumnes i es fixa de forma especial en aquells grups amb un risc més gran de marginació o d'exclusió, a fi de garantir la seva participació i l'assoliment d'aprenentatges valuosos.

Al web de la XTEC, el document [Document d'orientació sobre l'atenció a la diversitat a l'ESO](#) recull les orientacions generals per a l'organització de l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular a l'ESO.

L'article 18 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, estableix que les mesures d'atenció a la diversitat per als alumnes a l'ESO poden ser de caràcter general, específic o extraordinari, i poden establir-se de forma temporal o permanent. En coherència amb un plantejament inclusiu per a l'atenció als alumnes, primer s'exposen les mesures genèriques amb propostes d'orientacions per a l'atenció a tots els alumnes, en segon terme es concreten les orientacions amb relació a les mesures específiques i, finalment, les que fa al·lusió a les mesures extraordinàries.

Els centres públics han de fer constar en la fitxa de l'alumne del programa SAGA les mesures d'atenció als alumnes específiques o extraordinàries que se li apliquin durant el curs acadèmic corresponent, en un termini de dos mesos a partir de l'inici de curs o, en el cas de trasllat, de l'arribada al nou centre.

El quadre que es presenta a continuació il·lustra les diferents mesures d'atenció a la diversitat que es concreten a l'ESO.

Atenció a la diversitat a l'ESO		
Mesures generals	Mesures específiques	Mesures extraordinàries

<p>Activitats de reforç i ampliació ajustades a les necessitats dels alumnes.</p> <p>Mesures organitzatives</p> <p>Estratègies metodològiques</p>	<p>PIM: programa intensiu de millora</p> <p>PDC: programes de diversificació curricular (projectes singulars i aules obertes)</p> <p>Atenció als alumnes de procedència estrangera (aules d'acollida i suport lingüístic i social)</p> <p>Alumnes amb altes capacitats i interès per l'aprenentatge</p> <p>Alumnes en circumstàncies singulars i/o de vulnerabilitat.</p> <p>Alumnes amb matèries pendents</p>	<p>USEE: unitats de suport a l'educació especial</p> <p>UEC: unitats d'escolarització compartida</p>
	<p>Eines de planificació i seguiment dels alumnes</p> <p>Pla individualitzat (PI) o programacions del grup</p>	
<p>Orientació i seguiment dels alumnes</p>		

2.4.1 Comissió d'atenció a la diversitat (CAD) o òrgan equivalent

L'orientació educativa, com a eix del projecte educatiu, requereix un espai i un temps de debat pedagògic entre els diferents representants del centre per ajustar i concretar l'aprenentatge de l'alumne a les seves necessitats.

En els centres públics, aquest espai és el de la comissió d'atenció a la diversitat (CAD), si bé alguns centres disposen d'espais similars i amb el mateix objectiu que tenen altres denominacions, com ara l'anomenat equip orientador.

La CAD l'ha de presidir el director o directora del centre o un altre membre de l'equip directiu i, en els centres privats, qui designi el o la titular amb criteris d'analogia.

En aquesta comissió hi han de participar els membres següents:

- El director o directora o una persona de l'equip directiu
- El professor o professora d'orientació educativa i/o referents d'equip d'orientació
- Referents de nivell i/o representants dels equips docents del centre
- Els professionals designats a les USEE, en cas que n'hi hagi.

De manera puntual, i quan es consideri necessari per la temàtica tractada, s'han d'afegir a la CAD aquests altres membres:

- El o la docent de l'aula d'acollida (en cas que n'hi hagi).
- El o la professional de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), que intervé com a suport extern al centre.
- Altres professionals de la comunitat educativa que es considerin oportuns, com ara el tècnic o tècnica d'integració social.

Les funcions de la comissió són les següents:

- Establir els trets bàsics de les formes organitzatives, metodològiques i didàctiques d'aula que, en el context del centre, es considerin més idonis per atendre la diversitat dels alumnes.
- Organitzar, ajustar i fer el seguiment de l'aplicació dels recursos de què disposa el centre i de les mesures adoptades per aplicar els criteris (determinats en el PEC) i les actuacions per a l'atenció a la diversitat.
- Proposar els procediments i criteris que empraran els equips docents per fer les adaptacions o els plans individualitzats (PI) que corresponguin.
- Col·laborar amb l'entorn escolar o, si escau, amb els plans educatius d'entorn o altres programes socioeducatius en els quals participi el centre, per dissenyar, planificar i desenvolupar accions de suport escolar i educatiu per atendre la diversitat dels alumnes.
- Col·laborar amb els equips docents per establir els criteris per a l'avaluació formativa de l'alumne.
- Fer l'avaluació de l'aplicació de les mesures de l'atenció a la diversitat en el centre i del progrés dels alumnes.
- Establir els mecanismes per garantir el seguiment de l'evolució dels alumnes amb necessitats educatives especials i específiques.
- Fer el seguiment dels alumnes que han passat de sisè de primària a primer d'ESO i valorar les ajudes pedagògiques emprades, en el marc de la coordinació entre primària i secundària.
- Fer el seguiment i la valoració de les decisions que es vagin prenent en el marc de la CAD.
- Fer la prevenció i el seguiment dels alumnes amb risc d'abandó escolar.
- Prioritzar les avaluacions psicopedagògiques que s'han de fer, així com fer-ne el seguiment per ajustar la resposta educativa.
- Altres funcions que en aquest àmbit li atribueixi el mateix centre.

La comissió ha de ser un espai de treball funcional i àgil, i per això cal que decideixi la periodicitat de les reunions (dins les hores d'activitats complementàries d'horari fix dels professors) d'acord amb la planificació de les temàtiques plantejades.

Per a més informació consulteu el document [Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives](#).

2.4.2 Mesures generals

Les mesures generals garanteixen l'atenció i el suport a tots els alumnes i inclouen el conjunt d'accions de reforç i ampliació que cada docent preveu a fi i efecte d'ajustar la programació general del grup a les necessitats de tots els alumnes.

Les mesures generals incideixen en l'organització general dels recursos del centre, ja que els acords i les actuacions consensuades per tot l'equip docent s'encaminen a l'assoliment de l'èxit educatiu de tots els alumnes i l'especial atenció als grups més vulnerables. Aquestes mesures les apliquen tots els professionals del centre de manera coordinada, des de la coresponsabilitat i el treball en equip, a fi de donar resposta al seguiment personalitzat de tots els alumnes.

Les mesures generals es recullen en el projecte educatiu del centre i en les normes d'organització i funcionament, i han de quedar concretats en totes les programacions del centre (programació general anual, programació d'àmbit o matèria, coordinació d'equip docent i programació didàctica d'aula).

El conjunt d'estratègies que han d'adoptar els professors dels diferents àmbits i matèries per ajustar la programació a les necessitats de tots els alumnes, constitueixen les primeres mesures generals d'atenció a tots els alumnes.

L'orientació i el seguiment de l'alumne s'estableixen com a elements clau en les mesures generals, atès que incorporen els principis psicopedagògics, els principis de l'enfocament competencial de l'aprenentatge i el treball col·laboratiu dels equips docents.

El procés orientador compartit entre l'equip docent i l'orientador o orientadora del centre ha de fer una atenció especial als alumnes amb més dificultats per graduar-se en l'etapa d'educació secundària obligatòria i, en aquest sentit, cal oferir les alternatives curriculars que més s'ajustin a les seves necessitats, i així assegurar l'èxit acadèmic de tots els alumnes.

En els primers cursos de l'ESO els centres poden destinar les hores de la part optativa del currículum a l'ampliació de la dedicació horària d'una o diverses matèries de la part comuna, amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar de tots els alumnes.

Per a més informació, consulteu el document [Orientacions per a l'atenció a tot l'alumnat a l'ESO. Mesures generals](#).

2.4.3 Mesures específiques

Les mesures específiques permeten singularitzar i adaptar el currículum als alumnes que ho requereixin, un cop han estat aplicades les mesures generals. El centre concreta les mesures específiques a partir de la detecció de les necessitats dels alumnes que facin els equips docents i de la concreció que es faci a través de la comissió d'atenció a la diversitat o l'òrgan col·legiat que el centre determini.

Aquestes mesures han de cercar la màxima participació de tots els alumnes en les situacions educatives del centre i d'aula i han de quedar recollides en els documents del centre, en les programacions i, si escau, en els plans individualitzats.

Tots els docents del centre tenen la responsabilitat de proporcionar les mesures específiques que els alumnes necessitin amb l'assessorament del professor d'orientació educativa; els professors tutors de les USEE, dels programes de diversificació curricular o de les aules d'acollida; els especialistes de l'equip d'assessorament psicopedagògic, o els especialistes específics, si escau.

Les mesures específiques adreçades a grups d'alumnes poden disposar d'una programació específica grupal que reculli les concrecions curriculars, metodològiques i criteris i instruments d'avaluació per atendre aquests alumnes, sens perjudici dels plans individualitzats que puguin ser necessaris.

Programa intensiu de millora (PIM)

El programa intensiu de millora (PIM) es concreta com a mesura específica que dóna resposta al que estableix el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, en l'article 18.5.a, pel que fa a les mesures preventives de suport immediat als alumnes de primer i segon d'ESO.

En aquest sentit, el PIM és una mesura específica i temporal d'atenció a la diversitat que s'adreça als alumnes de primer i/o segon d'ESO per promoure la consolidació de les competències bàsiques de primària i la progressiva millora de les competències de primer i segon d'ESO en l'àmbit lingüístic (català i castellà) i l'àmbit matemàtic. Per fer-ho, cal intensificar la dedicació horària lectiva dels alumnes en aquests àmbits i aplicar metodologies que afavoreixin un aprenentatge personalitzat i adequat a les seves necessitats educatives.

El PIM el desenvolupa la [Resolució de 7 de maig de 2014](#), per la qual es donen instruccions per a l'organització del Programa intensiu de millora adreçat als alumnes de primer i segon curs d'educació secundària obligatòria en els centres educatius públics. Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: Programa intensiu de millora (PIM)*.

Programes de diversificació curricular (PDC)

Els [programes de diversificació curricular](#) (PDC) es concreten com a mesura específica que dóna resposta al que estableix el Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, en l'article 18.5.b, pel que fa a les mesures orientadores per als alumnes de tercer i quart d'ESO, per estimular la continuïtat formativa dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge i/o risc d'abandonament escolar.

Un cop exhaurides i havent resultat insuficients les mesures generals, els centres educatius poden organitzar programes flexibles de diversificació curricular (PDC) per tal de facilitar l'assoliment dels objectius generals i les competències dels diferents àmbits determinades en el Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'ESO, mitjançant una organització de continguts i matèries del currículum diferent a

l'establert amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada. Els centres educatius poden disposar d'una programació específica grupal que reculli les concrecions curriculars, metodològiques i criteris i instruments d'avaluació per atendre aquests alumnes.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: programes de diversificació curricular (PDC)*.

Atenció als alumnes de procedència estrangera

Alumnes nous

En l'educació secundària, es considera alumne nou aquell que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu en els darrers vint-i-quatre mesos o, excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers trenta-sis mesos si procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del català.

L'aula d'acollida té, pel que fa al coneixement de la llengua, la primera finalitat de proporcionar als alumnes nous un nivell de competències lingüístiques que els permeti interactuar amb l'entorn escolar i social. Per seguir el currículum ordinari, aquests alumnes necessiten, a més d'aquest llenguatge comunicatiu, un llenguatge acadèmic específic de les matèries curriculars.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: alumnes de procedència estrangera*.

Alumnes de procedència estrangera que necessiten suport lingüístic i social

En l'educació secundària, es considera alumnes de procedència estrangera aquells que no es poden considerar estrictament nous i que no tenen com a llengua familiar cap de les llengües oficials a Catalunya. Les seves necessitats específiques es deriven de les limitacions en el domini del llenguatge acadèmic necessari per accedir als aprenentatges i en la possible manca de referents culturals i de coneixements previs. També poden manifestar dificultats d'integració escolar i social que els dificulti l'èxit educatiu.

Per donar resposta a aquestes necessitats d'accés al currículum ordinari, s'han previst, a més de les aules d'acollida, que continuen sent prioritàries, actuacions relacionades amb l'organització de suport lingüístic adreçat als alumnes de procedència estrangera que, incorporats plenament a l'aula ordinària, necessiten suports específics per seguir el currículum ordinari.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: alumnes de procedència estrangera*.

Alumnes amb altes capacitats

Es poden proposar plans individualitzats per als [alumnes amb altes capacitats i/o elevat rendiment acadèmic](#), identificats mitjançant una avaluació psicopedagògica, i per als quals les mesures d'ampliació previstes dins del marc de les mesures generals no hagin estat suficients. Per fer-ho, cal seguir les orientacions que s'estableixen en la [Resolució ENS/1543/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa als alumnes amb altes

capacitats.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: alumnes amb altes capacitats*.

Alumnes en circumstàncies singulars

Els centres han de preveure mesures de suport per als alumnes en circumstàncies personals singulars o de vulnerabilitat, permanents o transitòries, que requereixen accions de suport personalitzat. Aquests alumnes poden disposar d'un pla individualitzat, si escau, quan l'equip docent, amb l'assessorament de l'orientador o orientadora del centre i /o el o la professional de l'EAP, ho consideri convenient.

Mesures de suport als alumnes que passen de curs amb matèries pendents o que no passen de curs

El centres han de disposar de mesures de suport per als alumnes que passin de curs sense haver superat totes les matèries destinades a recuperar els aprenentatges.

Quan un alumne no passa de curs ha de continuar un any més al mateix curs. Aquest fet ha d'anar acompanyat de mesures de suport, que ha d'establir el centre educatiu, per aconseguir que superi les dificultats detectades en el curs anterior. Aquesta circumstància s'ha de tenir en compte en els efectes generals del pas de curs.

2.4.4 Mesures extraordinàries

Les mesures extraordinàries són estratègies i eines de caràcter didàctic, curricular, psicopedagògic i organitzatiu que es duen a terme un cop han estat aplicades les mesures específiques i en casos molt concrets que requereixen mesures singularitzades.

L'aplicació de qualsevol mesura extraordinària ha de cercar la màxima participació de l'alumne en les situacions educatives del centre i de l'aula, i ha de vincular-se a les mesures generals i específiques previstes en el centre.

Aquestes mesures han de concretar els objectius, els professionals implicats que s'han de coordinar, les orientacions metodològiques i els indicadors de seguiment del progrés que permetin avaluar-ne l'eficàcia i fer els reajustaments necessaris. Sempre tenen com a objectiu el màxim assoliment de les competències bàsiques en l'àmbit de les matèries i les competències transversals de l'etapa.

Les mesures extraordinàries que s'adrecen a grups d'alumnes poden disposar d'una programació específica grupal que reculli les concrecions curriculars, metodològiques i criteris i instruments d'avaluació per atendre aquests alumnes, sens perjudici dels plans individualitzats que puguin ser necessaris.

Unitats d'escolarització compartida (UEC)

Les unitats d'escolarització compartida (UEC) es concreten com a mesura extraordinària que dóna resposta al que estableix l'article 18.6 del [Decret 187/2015](#), de

25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

El recurs UEC es preveu com a mesura extraordinària d'atenció als alumnes, que té per finalitat prestar atenció educativa complementant la que ofereixen els centres educatius a alguns alumnes de tercer i quart d'ESO, un cop s'han exhaurit les mesures generals i les mesures específiques d'atenció als alumnes en el centre.

Són programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social.

L'objectiu d'aquests programes és afavorir l'assoliment de les competències de l'etapa i garantir la continuïtat formativa, amb una metodologia que motivi els alumnes per retornar-los la confiança en les possibilitats d'èxit personal, reforçar-ne els aprenentatges i evitar l'abandonament escolar.

Aquests programes tenen una organització en què els continguts propis de l'etapa es treballen en relació amb activitats de tipus pràctic que es vinculen a diferents oficis.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: unitats d'escolarització compartida (UEC)*.

Unitats de suport a l'educació especial (USEE)

Les unitats de suport a l'educació especial (USEE) es concreten com un altra mesura extraordinària que dona resposta al que estableix l'article 18.6 del Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

El recurs USEE es preveu com la mesura extraordinària d'atenció als alumnes que té per finalitat facilitar l'atenció educativa i promoure la participació en entorns escolars dels alumnes amb discapacitat intel·lectual i/o del desenvolupament, un cop s'han exhaurit les mesures generals i les mesures específiques d'atenció de tots els alumnes en el centre. Aquestes unitats han d'atendre un mínim de 5 alumnes i un màxim de 10.

El fet d'assolir aquesta finalitat comporta l'aplicació d'estratègies didàctiques i metodològiques a l'aula ordinària que resulten innovadores i suposen canvis i millores pel que fa a l'atenció dels alumnes del recurs USEE i també de la resta d'alumnes en general. De la mateixa manera, s'enforteix la responsabilitat de tot l'equip docent en l'atenció i acompanyament als alumnes i permet avançar en la gestió de la diversitat d'alumnes des d'una perspectiva inclusiva.

Per a més informació, consulteu l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: unitats de suport a l'educació especial (USEE)*.

Escolaritat compartida amb centres d'educació especial

En l'educació secundària obligatòria, per a aquells alumnes que requereixen l'escolaritat compartida entre un centre ordinari i un centre d'educació especial s'ha d'establir el que disposa l'apartat *Alumnes que comparteixen recursos dels centres d'educació especial i dels centres ordinaris* del document "L'educació bàsica als centres d'educació especial".

2.4.5 Plans Individualitzats (PI)

El pla individualitzat (PI) és un document que recull les reflexions i la presa de decisions de l'equip docent (amb la col·laboració de la família i l'alumne, si escau) sobre la planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars de determinats alumnes. En els casos dels alumnes que simultaniegen estudis d'ESO amb estudis de música o dansa, o amb una dedicació significativa a l'esport, el pla individualitzat suposa el reconeixement d'aquesta simultaneïtat i es fa efectiu a partir de la resolució pertinent.

Es pot establir un pla individualitzat amb caràcter prescriptiu, en funció de les valoracions que facin els professionals del centre que atenen els alumnes o quan suposin el reconeixement de la simultaneïtat d'estudis esmentada anteriorment.

a. PI prescriptiu

- Per a alumnes que presenten necessitats educatives especials (NEE). Alumnes amb dictamen o informe de NEE de l'EAP per: discapacitat intel·lectual, pluridiscapacitat, discapacitat auditiva, discapacitat visual, discapacitat motriu, trastorn de l'espectre autista i trastorn de la conducta.
- Alumnes de UEC.

b. PI per a alumnes amb NESE o alumnes en circumstàncies singulars

- PI per a alumnes amb trastorns d'aprenentatge (TA).
- PI per a alumnes amb altes capacitats.
- PI per a alumnes nouvinguts que s'incorporen tardanament al sistema educatiu a Catalunya i alumnes d'origen estranger que necessiten suport lingüístic i social.
- PI per assolir les competències bàsiques de primària.
- PI per malaltia amb atenció hospitalària o domiciliària.
- PI per altres supòsits que valori el centre.

c. PI per reconeixement de matèries a alumnes que simultaniegen ESO amb música, dansa o esport

- PI de reconeixement de simultaneïtat d'estudis de música o dansa i ESO.
- PI per a alumnes amb dedicació significativa a l'esport.

Per a més informació sobre els plans individualitzats a l'ESO, consulteu l'apartat C *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: plans individualitzats (PI)*.

2.4.6 Alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE)

El sistema inclusiu promou l'atenció educativa a tots els alumnes; amb aquest objectiu, l'[article 81](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació estableix que els projectes educatius dels centres han de considerar els elements curriculars, metodològics i organitzatius per a la participació de tots els alumnes en els entorns escolars ordinaris,

independentment de les seves condicions i capacitats.

Estableix que s'entén per alumnes amb necessitats educatives específiques:

- a. els alumnes amb necessitats educatives especials, que són els afectats per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus.
- b. els alumnes amb necessitats educatives específiques derivades de la incorporació tardana al sistema educatiu o derivades de situacions socioeconòmiques especialment desafavorides.

D'altra banda, l'[article 82](#) fixa els criteris d'organització dels centres per atendre els alumnes amb trastorns d'aprenentatge o de comunicació relacionats amb l'aprenentatge escolar, i l'[article 83](#) se centra en els criteris d'organització pels quals s'han d'atendre els alumnes amb altes capacitats.

Tots aquests alumnes, als quals es refereixen els articles 81, 82 i 83 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, són els alumnes considerats amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE).

En l'apartat *Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: necessitats específiques de suport educatiu (NESE)* s'inclou una breu definició d'aquestes categories i el procediment per identificar-les.

3 Les transicions

El treball pedagògic compartit per facilitar la continuïtat educativa entre els cursos i les etapes és un factor d'èxit i de qualitat educativa. Els centres educatius han de preveure mecanismes de coordinació i traspàs d'informació en les transicions següents:

- a. De l'educació primària a l'educació secundària per garantir la continuïtat curricular i el seguiment personalitzat dels alumnes amb un plantejament de coherència pedagògica.
- b. Entre els diferents cursos de l'etapa.
- c. De l'educació secundària obligatòria a ensenyaments postobligatoris per afavorir la continuïtat formativa dels alumnes.

El traspàs de la informació a ensenyaments postobligatoris es vehicula per mitjà de l'historial acadèmic de l'alumne, que ha d'incloure el consell orientador.

3.1 Mesures de coordinació per optimitzar el procés de transició a l'inici de l'educació secundària obligatòria i entre cursos

Per donar sentit al seguiment de l'evolució contínua dels alumnes, en general, i dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, en concret, al llarg de les etapes de primària i secundària, és fonamental que els equips directius garanteixin, als

docents pertinents, que participin en les actuacions que faciliten el trànsit dels alumnes entre les diferents etapes educatives. A continuació es detallen les orientacions respecte a les actuacions que cal dur a terme.

Un procés orientador ha de ser continuat i coordinat al llarg de l'escolarització de l'alumne.

El treball pedagògic compartit i la continuïtat educativa entre etapes són un factor de qualitat educativa i d'èxit. Els centres educatius han de planificar la coordinació entre primària i secundària d'acord amb un plantejament de coherència pedagògica entre etapes. Això significa establir sessions de treball entre els centres per ajustar aspectes com el disseny i la planificació del currículum, la tutoria, les metodologies i l'avaluació formativa com a aspectes clau per a la transició entre etapes.

Aquesta dinàmica de treball afavoreix tant el coneixement que els centres tenen del seu estil docent i educatiu com el coneixement i el sentiment de pertinença al centre de l'alumne i de la família.

Amb aquesta finalitat, cal planificar sessions de coordinació entre els centres de primària i de secundària per oferir i assegurar una orientació sòlida en el procés educatiu i l'itinerari formatiu de l'alumne.

El conjunt d'aquestes actuacions de coordinació ha de formar part de la programació general anual dels centres implicats, amb la finalitat de compartir i concretar el projecte educatiu del centre (PEC).

Els continguts de la coordinació entre l'etapa de primària i la de secundària fan referència a tres grans blocs:

Primer bloc

- La concreció i el desenvolupament del currículum (competències, continguts clau, estratègies didàctiques i avaluació formativa).
- L'organització i el funcionament del centre al servei de l'acció orientadora i del plantejament d'escola inclusiva.

Segon bloc

En el moment de la transició entre etapes cal intensificar la coordinació en aquests altres aspectes:

- Coneixement de l'alumne (nivells competencials, desenvolupament personal i social i situació familiar).
- Treball conjunt de l'escola i l'institut per elaborar les activitats de reforç dels alumnes que les requereixin. Aquesta tasca vindrà facilitada per la coordinació continuada d'orientació que s'ha fet entre els centres.
- Realització d'entrevistes per concretar les mesures que l'equip docent ha d'aplicar per acompanyar el procés d'aprenentatge de l'alumne.

Tercer bloc

- Seguiment del procés d'adaptació a l'institut, tant pel que fa a aspectes de desenvolupament personal i social com de les estratègies didàctiques adequades per al rendiment educatiu.

En la transició, el centre de primària ha de traspasar tota la informació al centre de secundària. Un membre de l'equip directiu, el coordinador o coordinadora pedagògic, el professor o professora d'orientació educativa o en qui delegui el director o directora, són les persones responsables de vetllar per aquest procés.

Una de les dades rellevants que l'escola ha de facilitar per afavorir la incorporació de l'alumne és la dels resultats de la prova d'avaluació de sisè curs d'educació primària.

En el cas dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, i conjuntament amb l'EAP, l'escola ha de lliurar una còpia de l'historial acadèmic i l'informe individualitzat, amb la informació que es consideri convenient per facilitar una bona adaptació de l'alumne a la nova etapa educativa.

En la configuració dels grups de primer d'ESO cal considerar la informació i les orientacions que han facilitat els tutors de sisè de primària, els professionals dels equips d'atenció psicopedagògica i/o altres professionals especialistes que coneguin les característiques i les necessitats educatives dels alumnes. Així, cal procurar un equilibri pel que fa a les variables següents: nois/noies, repetidors, centres de procedència, alumnes diversos pel que fa a necessitats educatives específiques, altes capacitats, bon rendiment acadèmic i/o lideratge positiu.

De la mateixa manera, aquesta informació es prendrà com a referència per establir una primera proposta pel que fa als alumnes que formaran part del grup del programa intensiu de millora.

La tutoria de primer i segon d'ESO té com a objectiu principal motivar l'alumne i implicar-ne la família en el procés d'aprenentatge. L'assignació d'aquestes tutories requereix una atenció especial dins de l'organització i el funcionament del centre. El fet que el tutor o tutora de primer d'ESO sigui el mateix que a segon permet aprofundir en l'acompanyament de l'alumne dins de l'aula i del centre, per la qual cosa cal procurar mantenir la tutoria al llarg de dos cursos, sempre que sigui possible.

En qualsevol cas, cal garantir el traspàs de la informació de l'alumne en cada canvi de tutoria i cal tenir una atenció especial al traspàs de les dades relatives als alumnes amb necessitats educatives específiques. A aquest efecte, el centre ha de disposar d'un registre o full de seguiment per recollir i traspasar la informació més rellevant de cada alumne d'un curs al següent i als ensenyaments postobligatoris. Aquest registre ha d'incloure, entre altres, les dades següents:

- a. Nivell d'assoliment dels aprenentatges
- b. Mesures de suport i d'aprenentatge rebudes (específiques i/o extraordinàries)
- c. Interessos i expectatives de l'alumne
- d. Habilitats de relació i socialització

Correspon al tutor o tutora, assignat a l'alumne, la responsabilitat d'actualitzar i

gestionar la informació continguda en el registre o full de seguiment intern.

L'alumne i els pares o els tutors legals han de rebre un consell orientador en finalitzar cada curs, fonamentat en la informació del registre o full de seguiment. Aquest consell l'emet l'equip docent amb les recomanacions de les propostes de mesures de suport per al curs següent, si escau.

Una altra mesura d'èxit en la transició entre primària i secundària és la tutoria entre iguals dels alumnes de tercer i quart d'ESO que acompanyen i orienten els alumnes de primer en el procés d'adaptació. De la mateixa manera, la implicació dels membres de l'equip directiu en les classes de primer permet copsar de manera directa la dinàmica dels grups, el procés d'adaptació, el nivell d'assoliment de les competències i les possibles necessitats educatives específiques dels alumnes.

3.2 Mesures de coordinació per optimitzar el procés de transició de l'educació secundària obligatòria a la postobligatòria

Per donar sentit al seguiment de l'evolució contínua dels alumnes entre l'educació secundària obligatòria i els ensenyaments postobligatoris, cal que els equips directius facilitin, als docents, responsables que puguin participar en les actuacions de seguiment dels alumnes en aquest trànsit.

Al llarg de l'escolaritat en l'etapa d'ensenyament secundari, cal haver recollit i traspassat d'un curs a l'altre la informació de cada alumne per mitjà de l'expedient i el registre o full de seguiment acadèmic.

En finalitzar l'escolarització de l'alumne, l'equip docent ha d'emetre un consell orientador, que ha d'incloure una orientació específica amb relació al seu itinerari formatiu i/o professionalitzador.

4 Avaluació de l'ESO

L'avaluació ha de permetre que tant els professors (avaluació formativa) com els alumnes (avaluació formadora) puguin conèixer com s'està produint el procés d'aprenentatge, identificar els avenços i les dificultats i els errors que sorgeixen al llarg del procés educatiu, i prendre les decisions oportunes per regular-lo. Amb aquesta finalitat, els alumnes han de conèixer els objectius d'aprenentatge, i els criteris i procediments amb què se'ls avaluarà.

Els referents per a l'avaluació són les competències que determina el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, que indiquen el sentit general en què han de progressar els alumnes i que es vinculen als criteris d'avaluació establerts per a cada matèria en cada nivell.

Les diferents metodologies que s'apliquen a l'aula han de disposar de diferents instruments d'avaluació per observar el procés d'aprenentatge de l'alumne i ajudar-lo a

autoavaluar-se.

4.1 Avaluació d'alumnes de l'etapa d'ESO

Mentre no es publiqui la nova ordre per a l'avaluació dels alumnes de l'ESO és vigent l'[Ordre EDU/295/2008](#), de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària i l'[Ordre ENS/56/2012](#), de 13 de juny, que la modifica.

Atès que es preveu que en el curs 2016-2017 les activitats i/o proves extraordinàries de recuperació a l'ESO, que s'estableixen en l'article 26.5 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, es facin l'1 i 4 de setembre de 2017, els centres han de preveure la realització d'aquestes proves en l'organització de les activitats del curs, en les dates indicades i les posteriors sessions d'avaluació final de curs, d'acord amb el que estableix l'Ordre ENS/56/2012, de 8 de març.

En la decisió sobre l'avaluació de cada alumne cal que intervinguin només els professors de les matèries que l'alumne hagi cursat en aquest curs.

Els criteris generals d'avaluació concretats en el projecte educatiu, i els que s'aplicaran en l'avaluació dels aprenentatges i per decidir si l'alumne passa de curs, han de ser públics i els centres educatius n'han d'informar les famílies i els alumnes.

Específicament, cada família i cada alumne han de ser conscients de les activitats de recuperació que l'alumne ha de fer a l'estiu i dels objectius que ha d'assolir, perquè tant l'alumne com la família es puguin comprometre en el procés d'aprenentatge.

En aquest sentit, cal considerar els aspectes recollits al [Document d'orientació sobre l'avaluació a l'ESO](#), que es pot consultar al web de la XTEC (apartat Currículum i orientació).

L'alumne ha d'estar informat en tot moment del seu progrés per tal d'orientar el seu rendiment cap a l'èxit escolar i, amb l'ajut dels professors, ha de poder prendre decisions per millorar. De la mateixa manera, en el marc de la carta de compromís educatiu, les famílies han de rebre informacions sobre el procés d'aprenentatge dels fills i orientacions per ajudar-los a avançar, amb pautes de treball per a l'alumne per aplicar en l'àmbit familiar i amb el seguiment per part de les famílies.

Els butlletins de qualificacions són un element habitual de comunicació entre les famílies i els centres. En els butlletins, els resultats quantitatius de l'avaluació s'han d'acompanyar amb orientacions qualitatives que permetin, a les famílies i als alumnes, trobar en col·laboració amb els docents estratègies per aconseguir millorar-ne els aprenentatges. És prescriptiu que els centres facin arribar a les famílies la informació corresponent a les diverses sessions d'avaluació i és recomanable que aquest intercanvi d'informació s'ampliï a altres moments del trimestre. També es poden fer servir mitjans digitals per fer arribar altres informacions sobre el seguiment de l'alumne.

Els documents oficials de l'avaluació s'han de conservar en el centre a disposició de la

Inspecció d'Educació per a possibles comprovacions.

És convenient lliurar als alumnes el material que hagi pogut contribuir a atorgar les qualificacions durant el curs (proves escrites, treballs, quaderns de pràctiques, etc.) i fer-ne un retorn adequat, perquè es pugui utilitzar com una eina més en el procés d'aprenentatge de l'alumne. Per tal de garantir el dret a la revisió de qualificacions, l'alumne ha de conservar fins a final de curs el material que se li lliuri i que hagi contribuït a l'avaluació continuada. Amb aquesta finalitat, els professors també han de conservar el registre de qualificacions i el material d'avaluació que no s'hagi lliurat a l'alumne (com ara el que s'hagi utilitzat en les avaluacions extraordinàries).

Quan en un centre educatiu hi hagi matriculats alumnes que temporalment es trobin en situació d'escolarització singular, com ara les escolaritzacions compartides entre centre ordinari i centre d'educació especial, la realització d'activitats complementàries en unitats d'escolarització compartida (UEC), l'atenció educativa en aules hospitalàries o l'atenció educativa domiciliària o bé internats en centres educatius del Departament de Justícia, l'equip directiu i el tutor o tutora de l'alumne del centre on està matriculat han d'establir els procediments necessaris per fer-ne el seguiment acadèmic i l'avaluació.

L'assoliment de les competències bàsiques des de tots els àmbits i l'avaluació, com a observació i diagnòstic del progrés dels aprenentatges de l'alumne, necessiten la integració de les aportacions de tots els professors que imparteixen docència a un mateix alumne. Aquesta necessitat justifica també la conveniència de limitar, particularment a primer i segon curs d'ESO, el nombre de professors diferents que han de tenir aquests alumnes.

L'avaluació inicial és prescriptiva durant el primer trimestre a primer i a quart. En l'avaluació inicial de primer cal incloure la valoració qualitativa de l'assoliment de les competències de sisè de primària.

4.2 Càlcul de la qualificació mitjana de l'ESO

La qualificació mitjana de l'ESO s'obté com a mitjana aritmètica de les qualificacions mitjanes dels quatre cursos de l'etapa, calculada amb dos decimals. Quan les centèsimes siguin iguals o superiors a 5, s'arrodoneix per excés; quan les centèsimes siguin iguals o inferiors a 4, s'arrodoneix per defecte.

La qualificació de primer a tercer es calcula per a cada curs, fent la mitjana de les matèries comunes i del global optatiu com una matèria més. La nota del global optatiu s'obté assignant el 50% al treball de síntesi i el 50% al conjunt de les matèries optatives. Aquesta nota ha de ser un nombre enter. Quan les dècimes siguin iguals o superiors a 5, s'arrodoneix per excés; quan les dècimes siguin iguals o inferiors a 4, s'arrodoneix per defecte. El servei comunitari, si escau, té la consideració de projecte transversal amb incidència en la qualificació global de la matèria, o matèries, a què estigui vinculat.

La qualificació de quart curs és la mitjana aritmètica de les matèries comunes i optatives. Cada matèria optativa té una qualificació diferenciada. El projecte de recerca

és una matèria comuna més, i la qualificació del servei comunitari, si escau, té la consideració de projecte transversal amb incidència en la qualificació global de la matèria o matèries a què estigui vinculat.

Certificat oficial d'estudis obligatoris per als alumnes que no han completat l'ESO

A l'alumne que no obté el títol de graduat en educació secundària obligatòria, se li ha d'expedir un certificat oficial d'estudis obligatoris, en què han de constar, com a mínim, els elements següents: l'historial acadèmic de l'alumne i el consell orientador.

Al catàleg de models del [Portal de centre del Departament](#) i del [Portal de centre d'altres titularitats](#) es pot descarregar el model del certificat oficial d'estudis obligatoris.

4.3 Reclamacions motivades per les qualificacions de l'ESO

D'acord amb l'[article 21.2 d i e](#) de la Llei 12/2009, d'educació, i el [Decret 279/2006](#), de 4 de juliol, els alumnes, o els pares o tutors legals en el cas que siguin menors d'edat, tenen dret a sol·licitar aclariments dels professors respecte de les qualificacions trimestrals o finals, així com a reclamar contra les decisions i qualificacions que s'adoptin al final d'un curs o de l'etapa com a resultat del procés d'avaluació.

Reclamacions per qualificacions obtingudes al llarg del curs d'ESO

Si les normes d'organització i funcionament del centre no ho disposen altrament, les reclamacions a les qualificacions obtingudes al llarg del curs que no es resolguin directament entre el professor o professora i l'alumne afectats, s'han de presentar al tutor o tutora, que les ha de traslladar al departament, seminari o òrgan equivalent que correspongui per tal que s'estudiïn. En tot cas, la resolució definitiva correspon al professor o professora i la reclamació i la resolució adoptada s'han de fer constar en el llibre d'actes del departament o seminari, o registre documental amb funció equivalent, i s'han de comunicar a l'equip docent del grup corresponent.

Reclamacions per qualificacions finals de l'ESO

Per a les reclamacions de les qualificacions finals de curs, el centre ha d'establir un dia, posterior a les avaluacions finals de juny i de setembre, perquè els professors les estudiïn i les resolguin.

Si l'alumne no està d'acord amb la resolució dels professors quant a les qualificacions de les matèries, podrà reiterar la reclamació en un escrit adreçat al director o directora, que ha de presentar el mateix dia de la resolució o l'endemà. També es podran adreçar directament al director o directora, en el mateix termini, reclamacions contra les decisions relatives al pas de curs o l'acreditació final d'etapa.

Un cop presentada la reclamació al director o directora, cal seguir la tramitació següent:

- a. Si la reclamació es refereix a la qualificació de matèries, el director o directora l'ha de traslladar al departament, seminari o òrgan equivalent que correspongui, per tal que, en una reunió convocada a aquest fi, estudiï si la qualificació s'ha atorgat d'acord amb els criteris d'avaluació establerts i formuli la proposta

pertinent. Si consta només d'un o dos membres, l'òrgan s'ha d'ampliar fins a tres amb els professors que el director o directora designi (d'entre els professors d'altres matèries del mateix àmbit o d'entre els càrrecs directius). Les reclamacions formulades i la seva proposta raonada de resolució s'han de fer constar en el llibre d'actes del departament o seminari, o en el registre documental de funció equivalent. Vista la proposta formulada per l'òrgan i l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals, el director o directora pot resoldre directament la reclamació, o bé convocar una nova reunió de l'equip docent. En aquest últim cas, ha de resoldre tenint en compte els elements abans esmentats i la proposta que faci l'equip docent en la reunió extraordinària, les deliberacions del qual han de constar en una acta singular elaborada a aquest efecte.

b. Si la reclamació es refereix a decisions sobre el pas de curs o l'acreditació final de l'etapa, el director o directora pot resoldre directament la reclamació en vista de l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals, o bé convocar una nova reunió de l'equip docent. En aquest últim cas, ha de resoldre en vista de l'acta de la sessió d'avaluació en què l'equip docent va atorgar les qualificacions finals i de la proposta que formuli l'equip docent en la reunió extraordinària, les deliberacions del qual també han de constar a l'acta elaborada a aquest efecte. També ha de tenir en compte, si escau, la documentació generada en el cas que l'alumne hagi presentat prèviament un recurs contra les qualificacions finals de les matèries, el procediment del qual ha quedat descrit a l'apartat a.

c. La resolució del director o directora s'ha de notificar a l'interessat. En el cas que la reclamació sigui acceptada, cal modificar, en diligència signada pel director o directora, l'acta d'avaluació corresponent; la modificació s'ha de comunicar a l'equip docent del grup.

d. Contra la resolució que el director o directora doni a la reclamació de l'alumne o, si aquest és menor d'edat, el pare, mare o tutor o tutora legal, podrà recórrer davant el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, davant de l'òrgan competent del Consorci d'Educació, mitjançant un escrit que ha de presentar per mitjà del director o directora del centre, en el termini de cinc dies hàbils a comptar de l'endemà de la notificació de la resolució. Aquesta possibilitat s'ha de fer constar en la notificació de resolució que el centre fa arribar a l'interessat.

Si l'interessat presenta un recurs contra la resolució del centre, el director o directora l'ha de trametre en els tres dies hàbils següents als serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al Consorci d'Educació, juntament amb la documentació següent:

- còpia de la reclamació adreçada al director o directora del centre,
- còpia de l'acta final d'avaluació del grup a què pertany l'alumne,
- còpia de l'acta de les reunions en què s'hagi analitzat la reclamació,
- còpia de la resolució del director o directora del centre,
- còpia de les qualificacions trimestrals i finals obtingudes per l'alumne al llarg de

l'etapa,

- qualsevol altra documentació que, per iniciativa del director o directora o a petició de l'interessat, es consideri pertinent adjuntar.

La Inspecció d'Educació elaborarà un informe, que ha d'incloure tant els aspectes procedimentals seguits en el tractament de la reclamació com el fons de la qüestió reclamada. Quan de l'informe i de la documentació se'n desprèn la conveniència de revisar la qualificació o el procediment d'avaluació, si el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació, ho consideri necessari, pot encarregar aquesta tasca a una comissió, formada per un professor o professora del centre que no hagi estat responsable directe de la qualificació objecte de reclamació (proposat pel director o directora del centre), un professor o professora d'un altre centre i un inspector o inspectora (proposat per la Inspecció d'Educació). D'acord amb l'informe de la Inspecció i, si escau, de la comissió, el director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació ho resoldrà definitivament, amb notificació a l'interessat, per mitjà del director o directora del centre.

En el cas que la reclamació sigui acceptada, cal modificar l'acta d'avaluació corresponent, amb una diligència signada pel director o directora, i la modificació s'ha de comunicar a l'equip docent del grup.

A fi que les tramitacions anteriors siguin factibles, cal que els professors mantinguin un registre de tots els elements que han utilitzat per avaluar i cal que conservin tots els elements escrits que hagin contribuït a l'avaluació continuada en el centre. Així mateix, els documents que s'hagin retornat als alumnes, cal que els alumnes els conservin fins a final de curs.

Els exercicis escrits que no s'hagin retornat als alumnes i les proves extraordinàries, si escau, s'han de conservar fins al 30 de setembre de 2017. Transcorregut aquest termini, i si no estan relacionats amb la tramitació d'expedients de reclamació de qualificacions, podran ser destruïts o retornats als alumnes si així ho havien demanat prèviament.

4.4 Proves externes d'avaluació de les competències bàsiques

En el curs 2016-2017 es farà la prova d'avaluació de quart curs de l'educació secundària obligatòria, que organitza el Consell Superior de l'Avaluació de Catalunya. La prova es durà a terme els dies 14 i 15 de febrer de 2017. Per aquest motiu, durant aquests dies el centre no ha de programar cap activitat que s'hagi de fer fora del centre per als alumnes de quart curs d'ESO.

Els centres que considerin oportú fer proves diagnòstiques a tercer d'ESO, a fi de disposar de dades que permetin una millora del procés d'aprenentatge dels seus alumnes, disposen dels models de proves diagnòstiques en el web del [Consell Superior de l'Avaluació](#). També hi ha disponibles models de proves de competències bàsiques de quart d'ESO.

5 Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat

5.1 Programa intensiu de millora (PIM)

El programa intensiu de millora (PIM) es concreta com a mesura específica que dóna resposta al que estableix el [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, en l'article 18.5.a, pel que fa a les mesures preventives de suport immediat als alumnes de primer i segon d'ESO.

Finalitat

El [programa intensiu de millora](#) el desenvolupa la [Resolució de 7 de maig de 2014](#), per la qual es donen instruccions per a l'organització del Programa intensiu de millora adreçat als alumnes de primer i segon curs d'educació secundària obligatòria en els centres educatius públics.

Un cop exhaurides i havent resultat insuficients les mesures generals, els centres educatius poden disposar d'una programació específica grupal que reculli les concrecions curriculars, metodològiques i criteris i instruments d'avaluació per atendre aquests alumnes.

El PIM és una mesura específica i temporal d'atenció a la diversitat adreçat a alumnes de primer i/o segon d'ESO per tal de promoure la consolidació de les competències bàsiques de primària i la progressiva millora de les competències de l'ESO a primer i segon d'ESO en l'àmbit lingüístic (català i castellà) i l'àmbit matemàtic. Per fer-ho, cal intensificar la dedicació horària lectiva dels alumnes en aquests àmbits i aplicar metodologies que afavoreixin un aprenentatge personalitzat i adequat a les necessitats educatives.

Alumnes

El PIM s'adreça als alumnes de primer i/o segon curs d'ESO amb un baix nivell d'assoliment de les competències bàsiques en l'educació primària o que presenten dificultats generalitzades d'aprenentatge que poden dificultar l'assoliment dels objectius del primer o segon curs d'ESO.

El PIM es planteja com a mesura específica i flexible d'atenció a la diversitat i això suposa que la participació en el PIM està subjecta als criteris d'admissió al programa que elabora la comissió d'atenció a la diversitat (CAD).

Els alumnes s'han d'incorporar al programa prioritàriament a l'inici de curs. Per al primer curs d'ESO, la proposta per a la incorporació dels alumnes al PIM requereix l'informe favorable de la comissió d'atenció a la diversitat (CAD) de l'institut, elaborat a partir de la informació facilitada pel centre d'educació primària de procedència i escoltats els pares o tutors legals de l'alumne. Per això, cal una coordinació estreta entre els docents del darrer curs de primària i els responsables de fer el traspàs d'informació del centre de secundària a finals del mes de juny.

A aquest efecte, el centre ha d'informar les famílies que la participació de l'alumne en el PIM comporta una oportunitat per millorar els aprenentatges i assolir el nivell adequat de les competències bàsiques, que ha de requerir el compromís de l'alumne que participa en el programa d'aprofitar l'oportunitat que se li ofereix.

En el termini dels dos primers mesos des de l'inici de curs, cal fer una entrevista inicial amb els pares o els tutors legals de l'alumne per informar-los sobre la participació de l'alumne en el PIM com a mesura d'atenció a la diversitat del centre, en què es planteja quina és la proposta educativa amb la modificació curricular que calgui, els criteris per al pas de curs i les propostes de continuïtat, i s'estableixen acords amb la família. Al llarg del curs cal informar els pares o els tutors legals de la continuïtat en l'aplicació de les mesures i suports que rebí l'alumne.

En el cas de segon d'ESO, l'atenció als alumnes en el PIM es pot adreçar als alumnes que ja se'ls aplicava aquesta mesura en el primer curs d'ESO o bé als alumnes que s'incorporin al segon curs d'ESO i no tinguin assolides les competències del nivell corresponent. En qualsevol cas, l'alumne que cursi el PIM de segon d'ESO requereix l'informe favorable de la comissió d'atenció a la diversitat (CAD) de l'institut, escoltats els pares o tutors legals.

Organització

El PIM ha de permetre organitzar grups flexibles, amb un mínim de 10 alumnes, fent ús d'una metodologia específica, funcional, pràctica i més personalitzada, en què s'ha de prioritzar l'assoliment de les competències bàsiques necessàries per seguir amb garanties d'èxit els primers cursos d'ESO.

S'ha de dedicar una part significativa de l'horari lectiu a cursar en el grup flexible les matèries de llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques, amb un mínim de quatre hores per matèria.

La resta d'hores lectives setmanals, els alumnes del programa les han de fer conjuntament amb la resta dels alumnes del grup ordinari de primer d'ESO o segon d'ESO.

Metodològicament, cal enfortir l'enfocament competencial de les propostes de treball i prioritzar estratègies didàctiques que s'ajustin a les necessitats d'aquests alumnes (treball cooperatiu, treball per projectes, treball multinivell, aprenentatge entre iguals, etc.). Per a més informació cal consultar el web de la XTEC, apartat PIM. Estratègies metodològiques.

Així mateix, l'autoavaluació dels mateixos alumnes ha d'esdevenir un element clau per tal de fer-los coresponsables del procés d'aprenentatge. L'autoavaluació esdevé una de les eines clau que dóna sentit al programa PIM, ja que permet fer conscient l'alumne de la seva evolució i del progrés en els aprenentatges, així com d'aquells indicadors d'avaluació que denoten que cal millorar.

Per ampliar les hores de dedicació, respecte a les que s'estableixen amb caràcter ordinari en l'àmbit lingüístic i matemàtic, el centre disposa de 2 hores que corresponen a les matèries optatives i d'hores lectives d'altres matèries o a través del treball per

àmbits.

Programació

Les programacions didàctiques han de prioritzar l'assoliment de les competències dels àmbits lingüístic i matemàtic, així com els continguts corresponents, en especial pel que fa a:

- Àmbit lingüístic: comunicació oral, expressió escrita i comprensió lectora.
- Àmbit matemàtic: resolució de problemes, raonament i prova, connexions, comunicació i representació.

Els centres han de concretar el seu PIM a partir d'una programació adreçada als alumnes que faci ús d'aquest recurs i, si escau, completar-la amb les mesures que siguin pertinents en funció de les necessitats singulars de cada alumne. A títol orientatiu, al web de la XTEC es pot consultar un model per a la concreció de la [programació del PIM](#).

La concreció del PIM s'ha d'incloure en el projecte educatiu del centre (PEC) i ha de tenir en compte els criteris generals que estableix el Departament d'Ensenyament. Alhora, ha de ser coherent amb el desplegament i concreció del currículum així com amb la resta d'elements que formen part del PEC, especialment pel que fa a l'organització del conjunt de mesures d'atenció a la diversitat, la transició primària-secundària, l'acció tutorial i l'acompanyament personalitzat de l'alumne.

Professors

Correspon a la direcció del centre educatiu assignar els professors que siguin més adequats per impartir les activitats docents en el grup flexible d'alumnes del programa. En tot cas, aquests professors han de disposar de prou experiència docent i amb garantia d'estabilitat en el centre.

Un dels professors assignats al grup flexible del programa actua com a tutor o tutora, i conjuntament amb el professor tutor o professora tutora del grup ordinari han de portar a terme la tutoria de l'alumne (cotutoria).

Per a l'organització del programa els centres disposen de les hores lectives de professors assignades a la plantilla del centre per a l'atenció a la diversitat a l'educació secundària obligatòria, d'acord amb la resolució anual per la qual es fixen els criteris generals per a la confecció de les plantilles de professors dels instituts.

Durada

Per cada alumne que participi en el PIM l'organització ha de ser prou flexible per permetre que, si l'alumne acredita que ha assolit les competències que s'estableixen en la programació abans de finalitzar el curs, es pugui incorporar íntegrament al seu grup ordinari.

Avaluació

L'avaluació dels alumnes que cursen el PIM té com a referent les competències bàsiques de l'educació primària i els continguts i criteris d'avaluació del primer o segon

curs de l'educació secundària obligatòria, així com els criteris d'avaluació específics del programa.

L'avaluació la fa l'equip docent que imparteix ensenyaments als alumnes del programa, coordinat pel tutor o tutora del grup flexible i pel tutor o tutora del grup ordinari. Les decisions derivades de l'avaluació es prenen de manera col·legiada.

Per a l'avaluació, cada professor o professora que imparteix docència a un alumne que segueix el programa ha d'aportar la informació corresponent a les activitats que l'alumne desenvolupa, independentment que es facin al grup flexible o al grup ordinari. Com a conseqüència del procés d'avaluació, en finalitzar el curs, l'equip docent ha de prendre les decisions corresponents sobre el pas de curs de l'alumne que hagi participat en el PIM seguint els criteris de pas de curs i les propostes de continuïtat que s'estableixen en el programa.

En l'avaluació final de primer d'ESO, l'equip docent ha de fer la proposta dels alumnes que continuaran fent ús del recurs PIM a segon d'ESO, d'aquells que hagin progressat en l'assoliment de les competències prioritzades i el curs següent passin al grup ordinari, o bé d'aquells que seran repetidors de primer.

Orientativament, es considera que l'alumne passa de curs si assoleix els objectius del treball plantejat en la programació del PIM i si l'equip docent ho valora positivament per a la seva progressió en autonomia i maduresa personal.

Cal informar l'alumne i les famílies quan l'avaluació de l'alumne sigui positiva i suposi que passa al curs següent, tot i que la programació del PIM estableixi un domini de competències que correspon a cursos anteriors, fet que ha de quedar recollit al butlletí de qualificacions de l'alumne i a l'Esfera.

Seguiment i aplicació

En finalitzar el curs, cal fer una valoració global de l'aplicació del PIM, en què cal recollir les aportacions dels alumnes, dels professors i dels pares o tutors legals.

5.2 Programes de diversificació curricular (PDC)

El programa de diversificació curricular (PDC) es concreta com a mesura específica que dóna resposta al que estableix el [Decret 187/2015, de 25 d'agost](#), d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, en l'article 18.5.b, pel que fa a les mesures orientadores per als alumnes de tercer i quart d'ESO per estimular la continuïtat formativa dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge i/o risc d'abandonament escolar.

Finalitat

El PDC és una mesura específica i temporal d'atenció a la diversitat que s'adreça a alumnes de tercer i quart d'ESO. Un cop exhaurides, i havent resultat insuficients les mesures generals, els centres educatius poden organitzar programes flexibles de diversificació curricular (PDC) per facilitar l'assoliment dels objectius generals i les

competències dels diferents àmbits determinades al Decret 187/2016, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'ESO, mitjançant una organització de continguts i matèries del currículum diferent a la que s'estableix amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada. Els centres educatius poden disposar d'una programació específica grupal que reculli les concrecions curriculars i metodològiques i els criteris i instruments d'avaluació per atendre aquests alumnes.

Alumnes

Hi poden participar els alumnes que, pel fet de presentar dificultats generalitzades d'aprenentatge i un baix nivell d'assoliment de les competències en la majoria de les matèries en els cursos anteriors, tenen compromès l'assoliment de les competències de l'etapa i que compleixen algun dels requisits següents:

- Alumnes que en acabar el quart curs de l'ESO no han obtingut una avaluació positiva per superar el curs i/o no han assolit les competències de l'etapa.
- Alumnes de tercer o quart curs d'ESO que s'incorporaran als programes de diversificació després de l'avaluació adequada i a proposta de l'equip docent, i quan s'ha escoltat el seu parer i el dels pares o tutors legals.

En tots els casos, els alumnes s'han d'incorporar al programa prioritàriament a l'inici de curs. Excepcionalment, es podran incorporar en un altre moment del curs si la valoració de l'equip docent i/o de la CAD ho estima favorable.

En tot cas, la incorporació en un programa de diversificació curricular és voluntària, per la qual cosa requereix l'acceptació tant de l'alumne com dels pares o tutors legals, mitjançant la signatura de la carta de compromís educatiu.

La participació en les activitats previstes en aquests programes s'ha de presentar als alumnes com una oportunitat per millorar els aprenentatges i assolir les competències bàsiques i, per tant, cal que es comprometin a aprofitar aquesta oportunitat.

Cal garantir una ràtio adequada en els grups de PDC, per oferir una atenció propera i un coneixement acurat dels alumnes a fi de fer un bon acompanyament i seguiment en el seu itinerari.

Organització i modalitats

Els centres han d'establir programes de diversificació curricular per als alumnes que necessitin una organització dels continguts i els criteris d'avaluació diferenciada de l'establerta amb caràcter general en el centre.

Aquests programes comporten una organització curricular diferent i, eventualment, un horari de permanència al centre també diferent, ja sigui perquè comparteixen l'escolaritat ordinària amb altres activitats externes al centre o perquè els centres organitzen altres activitats en altres espais.

En el cas dels centres públics, el Departament d'Ensenyament pot establir convenis amb ajuntaments i altres ens locals i institucions per desenvolupar els programes que comportin la realització d'activitats d'aplicació pràctica subjectes a una avaluació fora del centre.

Els centres poden organitzar programes de diversificació curricular en dues modalitats:

- Modalitat A (les aules obertes): són els que es duen a terme en el centre educatiu en un 100% de l'horari lectiu.
- Modalitat B (els projectes singulars): són els que estan gestionats pel centre educatiu, però en què l'alumne cursa una part o la totalitat de l'àmbit pràctic amb activitats externes al centre. L'horari d'aquestes activitats externes ha de ser com a màxim el 40% de l'horari lectiu.

Estructura

Els centres han de dissenyar els programes de diversificació curricular amb la finalitat de facilitar l'assoliment dels objectius i de les competències clau de l'etapa i la continuïtat en la seva formació, per a la qual cosa han d'aplicar una metodologia didàctica funcional i una organització globalitzada dels continguts i de les activitats d'aprenentatge, fomentar el treball cooperatiu i també incorporar les TIC com a eina d'aprenentatge de les matèries.

Els programes de diversificació curricular es poden desenvolupar per mitjà de projectes interdisciplinaris o bé es poden estructurar en tres àmbits, que són els següents:

- Àmbit lingüístic i social: inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura, ciències socials i, si escau, la primera llengua estrangera.
- Àmbit científicotecnològic: inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de matemàtiques, ciències de la naturalesa i tecnologia.
- Àmbit pràctic: consisteix en activitats estructurades de caràcter pràctic i funcional que promoguin l'adquisició de les habilitats personals necessàries per a la vida adulta i professional. Al mateix temps es desenvolupen activitats que contribueixen a l'orientació professional dels alumnes

L'alumne ha de cursar, a més, un mínim de tres matèries amb el grup ordinari, si cal amb adaptacions de la programació ordinària. Aquestes matèries les decideix el centre educatiu en funció de les característiques de l'alumne i d'acord amb els criteris següents:

- En tots els casos, la primera llengua estrangera quan no s'hagi optat per integrar-la en l'àmbit lingüístic i social, i l'educació física.
- Les matèries del currículum comú no incloses en els tres àmbits del PDC i, si escau, les matèries optatives.
- Religió o cultura i valors ètics.

Els departaments de coordinació didàctica dels àmbits als quals s'integren les matèries són els responsables d'elaborar la programació didàctica de cada un dels àmbits.

En els centres s'han d'establir aquests àmbits i les persones responsables d'aplicar la programació didàctica de cada un dels àmbits, que normalment han de coincidir amb els que tenen la responsabilitat de la programació de les matèries que s'hi integren.

Programació

Els programes han de comprendre dos cursos, sens perjudici de la menor durada que tenen per als alumnes que s'hi incorporen quan repeteixen quart d'ESO.

La programació del PDC ha de quedar recollida en un document que cal actualitzar en funció de les novetats que s'estableixin en la programació del PDC per a cada curs, i que ha de formar part de la programació anual de centre. Es pot consular el guió per a la redacció d'aquests programes al [web de la XTEC](#).

A tall orientatiu, l'horari setmanal del programa de diversificació curricular, d'un total de 30 hores, s'ha d'ajustar als criteris següents:

- Tutoria: 1 hora.
- Matèries del currículum a l'aula ordinària: 1 hora de religió o de cultura i valors ètics, 2 hores d'educació física i 2 hores de música o d'educació visual i plàstica en funció de l'organització del centre.
- Matèries optatives organitzades entorn dels àmbits: de 15 a 17 hores.
- Àmbit pràctic: de 7 a 9 hores.
- L'oscil·lació de 2 hores del l'àmbit pràctic i de les matèries organitzades per àmbits ve donada perquè les 2 hores de la matèria de tecnologia es poden assignar a l'àmbit pràctic o bé incloure el treball de tecnologia en l'àmbit científicotecnològic.

Professors i tutoria

Cal procurar reduir el nombre de professors, de manera que un mateix docent imparteixi continguts de més d'una matèria, de manera interdisciplinària i fomentant el treball cooperatiu. Els professors que imparteixin els programes de diversificació curricular han de ser prioritàriament professors amb experiència docent i amb estabilitat en el centre.

La tutoria dels alumnes d'aquest programa s'ha de planificar i fer de manera personalitzada i contínua i s'ha de disposar d'assessorament psicopedagògic especialitzat.

Per afavorir una tutoria de caràcter més individualitzat i continu, els alumnes es distribueixen entre els professors que imparteixen la docència al grup. En tot cas, un dels tutors fa la coordinació de l'equip de docents. Sempre que sigui possible cal procurar que el tutor o tutora sigui el mateix durant els dos anys del programa.

Durada

Els programes de diversificació curricular tenen una durada d'un o dos cursos escolars, en funció de les circumstàncies dels alumnes que hi participen.

- Per als alumnes que s'hi incorporen al tercer curs de l'ESO, tenen una durada de dos cursos.
- Per als alumnes de quart d'ESO que han cursat tercer i ja han repetit una vegada a l'etapa, el programa és d'un curs, o bé s'incorporen directament al segon curs del programa si aquest té efectivament una durada de dos cursos.

- Per als alumnes que s'hi incorporen quan repeteixen quart d'ESO, la durada del programa és d'un any.

Amb caràcter general, la incorporació a un programa de diversificació curricular ha de respectar els límits d'edat que s'estableixen en la normativa vigent per a l'escolarització obligatòria.

Avaluació

L'avaluació la fa l'equip docent que imparteix ensenyaments als alumnes del programa, coordinat pel tutor o tutora del grup del PDC i pel tutor o tutora del grup ordinari. Les decisions derivades de l'avaluació es prenen de manera col·legiada.

L'avaluació dels alumnes que cursen un programa de diversificació curricular té com a referent les competències determinades en el Decret 187/2015, de 25 d'agost, així com els criteris d'avaluació específics del programa que es concretaran en la programació del PDC. A aquest efecte, cal tenir presents els documents del Departament d'Ensenyament en relació amb el desplegament de les competències bàsiques en els àmbits lingüístic, matemàtic, científicotecnològic, digital, social, artístic i de l'educació física, on es concreten els diferents graus d'assoliment de les competències d'aquests àmbits.

Per altra banda, l'alumne s'avalua seguint els criteris d'avaluació que s'hagin acordat en la definició d'aquests programes a l'inici de curs. Els criteris d'avaluació han de quedar recollits a les normes d'organització i funcionament del centre (NOFC) a fi que siguin públics i els conegui la comunitat educativa.

L'avaluació ha de ser, com la de la resta d'alumnes del centre, contínua i, alhora, global i diferenciada segons els diferents àmbits, projectes interdisciplinaris i matèries del programa. Quan el progrés de l'alumne no respongui als objectius previstos en el programa de diversificació curricular corresponent, cal que es prenguin les mesures educatives pertinents.

En qualsevol dels dos cursos del programa de diversificació curricular els alumnes poden fer activitats extraordinàries, destinades a possibilitar la recuperació dels àmbits, projectes interdisciplinaris o matèries amb qualificació negativa, i ho han de fer en els mateixos termes plantejats amb caràcter general.

Els professors del programa han de fer un seguiment individualitzat de l'activitat de cadascun dels alumnes i disposar d'un registre de l'evolució dels seus aprenentatges i un registre de l'autoavaluació dels mateixos alumnes, perquè esdevingui un element clau en el procés d'aprenentatge. Cal incidir especialment en hàbits i valors com l'assistència regular a classe, la puntualitat, la correcció en el tracte amb els altres, la responsabilitat, l'ordre, la constància i la iniciativa. El centre ha de determinar els professors que han de fer el seguiment dels alumnes que facin activitats pràctiques fora del centre.

Per a l'avaluació, cada professor o professora que imparteix docència a un alumne que segueix el programa ha d'aportar la informació corresponent a les activitats que l'alumne desenvolupa. Com a conseqüència del procés d'avaluació, en finalitzar el curs

l'equip docent ha de prendre les decisions corresponents sobre el pas de curs de l'alumne que hagi participat en el PDC, seguint els criteris i les propostes de continuïtat que s'estableixen en el programa i quan es valori positivament per a la progressió en l'autonomia i maduresa personal.

Si en finalitzar el primer curs del programa de diversificació curricular l'equip docent considera que l'alumne ha assolit en grau suficient els objectius i les competències corresponents, pot decidir que faci el quart curs d'educació secundària obligatòria seguint el currículum general a l'aula ordinària, si cal amb adaptacions o ajustaments de la programació general o mesures de reforç.

En el cas que l'alumne no assoleixi els objectius i les competències del programa o bé no tingui una avaluació positiva respecte als criteris d'avaluació establerts, l'equip docent pot acordar que l'alumne repeteixi tercer o quart curs d'ESO, ja sigui continuant en el grup PDC o no.

Un cop finalitzat el tercer o el quart curs d'ESO, cal informar els pares o tutors legals quan es prevegi un allargament de l'etapa com a resultat de la continuïtat en l'aplicació de mesures d'atenció a la diversitat. També cal informar la família quan l'aplicació del programa estableixi un treball amb relació a un domini de competències que correspon a cursos anteriors, i cal deixar-ne constància en el seu butlletí de qualificacions de final de curs.

L'alumne que en acabar el programa no estigui en condicions d'obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria i compleixi els requisits d'edat que es determinen en la normativa vigent, pot romandre un curs més en el programa.

Sens perjudici del que s'indica en el paràgraf anterior, els alumnes poden incorporar-se als programes de formació i inserció o als programes de promoció professional, si en compleixen els requisits d'accés.

Titulació

Durant el curs 2016-2017 l'alumne dels programes de diversificació curricular obtindrà el títol de graduat en educació secundària obligatòria si supera positivament tots els àmbits i matèries que integren el programa i consolida les competències de l'etapa.

Avaluació

En finalitzar cada curs cal fer una valoració de l'efectivitat del PDC com a mesura específica d'atenció a la diversitat al centre. En aquesta valoració cal que es prevegin els punts següents:

1. Valoració d'autosatisfacció dels alumnes: millora de l'autoestima, millora de l'actitud davant la feina, percepció del programa com un ajut i millora en les relacions personals al centre.
2. Valoració de la col·laboració amb l'entitat on l'alumne ha cursat l'àmbit pràctic, si s'escau.
3. Valoració de la incidència del PDC al centre per a la millora de la cohesió social, per a la reducció de l'absentisme i com a proposta inclusiva d'atenció als alumnes.

5.3 Alumnes de procedència estrangera

L'aula d'acollida té com a primera finalitat proporcionar un nivell de competències lingüístiques als alumnes nous que els permeti interactuar en l'entorn escolar i social. A més d'aquest llenguatge comunicatiu, per seguir el currículum ordinari, els alumnes de procedència estrangera necessiten un llenguatge acadèmic específic de les matèries curriculars.

Per donar resposta a aquestes necessitats d'accés al currículum ordinari s'han previst, a més de les aules d'acollida, que continuen sent prioritàries, actuacions relacionades amb l'organització de suport lingüístic i social que s'adreça als alumnes de procedència estrangera que, incorporats plenament a l'aula ordinària, necessiten suports específics per seguir el currículum ordinari.

Per tant, en funció de les característiques dels alumnes, els centres han de donar la resposta organitzativa més adequada per garantir l'aprenentatge de la llengua, l'accés al currículum comú i els processos de socialització d'aquests alumnes, i establir els criteris metodològics i els materials curriculars que els facilitin la integració a les aules ordinàries des del primer moment.

Correspon al centre determinar les actuacions que es duran a terme per atendre les necessitats educatives d'aquests alumnes, així com els trets tècnics de les formes organitzatives i dels criteris metodològics que es considerin més apropiats.

En funció de les necessitats del centre, la persona que faci les funcions de tutor o tutora d'acollida i/o de suport lingüístic pot dedicar tot l'horari únicament a alguna d'aquestes dues actuacions (aula d'acollida o suport lingüístic) o bé combinar-les les dues, de la qual cosa ha de quedar constància en la documentació del centre.

5.3.1 Alumnes nous

En l'educació secundària, es considera alumne nou aquell que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu en els darrers vint-i-quatre mesos o, excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers trenta-sis mesos si procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del català.

Davant el xoc emocional que en aquests alumnes pot representar l'arribada a un entorn social i cultural completament nou, el centre preveu mesures específiques per tal que puguin sentir-se ben acollits i percebre el respecte envers la seva llengua i cultura. Cal organitzar els recursos i estratègies adequats perquè puguin seguir amb normalitat el currículum i adquirir l'autonomia personal dins l'àmbit escolar o social al més ràpidament possible.

Acollida i integració dels alumnes nous

L'acollida i la integració escolar de tots els alumnes ha de ser una de les primeres responsabilitats i dels primers objectius del centre educatiu i dels professionals que hi

treballen. Pel que fa als alumnes nouvinguts, per aconseguir aquest objectiu correspon al centre educatiu el següent:

- Proporcionar a les famílies la informació adequada sobre el sistema escolar a Catalunya: funcionament del centre; tractament i ús de les llengües; recursos a l'abast, tant al centre com a l'entorn; possibilitat de sol·licitud d'ajuts; procés d'integració escolar i social de l'alumne al centre; assoliment dels aprenentatges...
- Garantir una comunicació eficient amb la família, per tal de copsar les necessitats de l'alumne (físiques, afectives, emocionals, cognitives, socials...).
- Fer l'avaluació inicial de l'alumne utilitzant la llengua familiar o d'escolarització prèvia, en la mesura que sigui possible.
- Vetllar per una correcta adscripció de curs i grup, preferentment al nivell que correspon a l'edat cronològica o a un curs inferior com a màxim.
- Garantir el traspàs d'informació al tutor o tutora i a l'equip docent.
- Atendre les necessitats afectives, emocionals i relacionals derivades dels processos migratoris i reforçar la tutoria per potenciar l'autoestima i proporcionar l'orientació escolar i/o laboral necessàries.

Aula d'acollida

L'aula d'acollida és un recurs preferent per atendre els alumnes nouvinguts. És un punt de referència i un marc de treball obert amb una interacció constant amb la dinàmica del centre; permet una atenció emocional i curricular personalitzada i un aprenentatge intensiu de la llengua catalana i proporciona, a l'alumne nouvingut, una atenció adequada a les necessitats i progressos relacionals i lingüístics, com a complement del treball del grup classe al qual estigui adscrit.

La metodologia de l'aula d'acollida ha de tenir en compte l'organització dels aprenentatges de manera globalitzada, l'existència d'activitats funcionals, el foment del treball cooperatiu i l'establiment de relacions personals positives, sempre tenint com a punt de referència ajudar els alumnes a accedir als currículums de totes les matèries en les millors condicions possibles.

És convenient que l'horari de l'aula d'acollida no interfereixi en les matèries que els alumnes nouvinguts poden compartir amb els companys del grup classe ordinari a què estan adscrits des que s'incorporen al centre, i que la durada de la presència dels alumnes a l'aula d'acollida, en benefici de la seva incorporació progressiva al grup classe que els correspon, disminueixi a mesura que avancin en els aprenentatges. La interacció amb la resta dels alumnes del grup classe és determinant per facilitar-ne el procés de socialització. Cap alumne no ha d'estar totes les hores lectives a l'aula d'acollida.

El pas de l'alumne nouvingut a l'aula ordinària demana molta coordinació i una atenció educativa que incrementi progressivament els aprenentatges normalitzats, però amb el suport suficient per assegurar-ne l'èxit escolar.

Atès el caràcter obert de l'aula d'acollida, l'alumne ha de poder incorporar-s'hi en qualsevol moment del curs, i també s'ha de poder decidir la reincorporació plena d'un

alumne a l'aula ordinària en el moment que es consideri més adequat.

El nombre de professors que intervé a l'aula d'acollida ha de ser reduït.

El recurs "aula d'acollida" ha d'estructurar-se de manera flexible, en funció de les necessitats dels alumnes que ha d'atendre i tenint en compte la cultura organitzativa de cada centre. Això implica la possibilitat d'atendre alumnes en grups diversos, en funció de l'escolarització prèvia, la llengua d'origen o altres característiques que puguin determinar necessitats educatives específiques diferenciades. Es recomana que el nombre màxim d'alumnes que treballen simultàniament en cada grup sigui de 10.

Convé que els professors de l'aula d'acollida tinguin experiència docent i domini de les tecnologies de la informació i la comunicació. D'entre aquests professors, el director o directora del centre en nomena el tutor o tutora responsable.

Correspon al tutor o tutora del grup classe ordinari vetllar especialment pel progressiu assoliment de les competències bàsiques dels alumnes que assisteixen durant una part de l'horari escolar a l'aula d'acollida i per la coordinació, a aquest efecte, amb el tutor o tutora d'aquesta aula.

Adaptacions del currículum per als alumnes nouvinguts

L'aprenentatge de la llengua és una de les primeres necessitats de l'alumne que, sense conèixer-la, s'incorpora als centres educatius de Catalunya. Per això, a més de les activitats docents dedicades directament a l'ensenyament de la llengua catalana, tota la comunitat educativa ha de vetllar especialment per facilitar-ne l'aprenentatge.

L'especificitat del procés d'aprenentatge dels alumnes nouvinguts, que sovint s'han incorporat durant el curs escolar amb situacions singulars fruit de la diversitat d'edats, procedències i processos d'escolarització previs i, especialment, el fet de compartir el temps escolar entre l'aula d'acollida o altres estructures de suport i l'aula ordinària, pot fer necessària l'elaboració d'un pla individualitzat. Al web de la XTEC > Atenció a la diversitat > [Plans individualitzats](#) s'hi poden consultar models.

El pla individualitzat ha de recollir la informació obtinguda en l'avaluació inicial de l'alumne nouvingut, ha de prioritzar les necessitats educatives que cal treballar i ha d'establir els mecanismes de planificació, seguiment i avaluació del procés d'acceleració del seu aprenentatge, la qual cosa li ha de permetre incorporar-se plenament, al més aviat possible, a la dinàmica habitual del seu grup classe de referència. I tot això s'ha de fer tenint en compte la diversitat dels alumnes, la coresponsabilitat de tots els agents que intervenen en el seu aprenentatge i l'aplicació de criteris de coherència pel que fa a la planificació curricular de les matèries.

Cal preveure la dotació dels suports necessaris amb tots els recursos del centre per als alumnes amb una escolarització prèvia deficient.

Els centres, en assignar la responsabilitat d'elaboració i actualització del pla individualitzat de l'alumne nouvingut que s'incorpora al centre, han de preveure la col·laboració dels professors o altres especialistes d'orientació educativa i de l'EAP si les dificultats d'un alumne comporten necessitats educatives especials.

Avaluació dels alumnes nouvinguts

Com la resta d'alumnes del centre, els alumnes nouvinguts han de ser avaluats, almenys trimestralment, de les matèries curriculars que hagin cursat durant el trimestre. L'avaluació dels processos d'aprenentatge de cada alumne i la decisió sobre el pas de curs s'han de dur a terme en relació amb els objectius del seu pla individualitzat.

L'avaluació ha de ser contínua, amb observació sistemàtica i amb visió global del seu progrés d'aprenentatge, i ha d'integrar les aportacions i les observacions efectuades en cada una de les matèries. En cap cas l'avaluació no s'ha de limitar a la suma o combinació numèrica de resultats obtinguts en les diverses matèries.

Tutoria de l'aula d'acollida

El tutor o tutora de l'aula d'acollida és el referent més clar per a l'alumne nouvingut, tot i que la resposta que s'ofereix a aquest alumne perquè s'integri plenament al centre és responsabilitat de tota la comunitat escolar.

És desitjable que el tutor o tutora de l'aula d'acollida sigui un professor o professora estable en el centre, amb les excepcions que decideixi motivadament el director o directora.

La jornada lectiva dels tutors de l'aula d'acollida s'ha de dedicar a l'atenció dels alumnes nouvinguts.

Corresponen als tutors de l'aula d'acollida, sens perjudici de les adaptacions i matisacions específiques que cada centre pugui decidir, les funcions següents:

- Coordinar l'avaluació inicial i col·laborar en l'elaboració dels plans individualitzats i, si escau, de les adaptacions curriculars, d'acord amb les necessitats educatives de cada un dels alumnes respecte al seu procés d'ensenyament i aprenentatge.
- Gestionar l'aula d'acollida: planificar-ne recursos i actuacions, programar-ne les seqüències d'aprenentatge, aplicar-hi les metodologies més adequades i avaluar-ne processos i resultats.
- Aplicar metodologies i estratègies d'immersió lingüística per a l'adquisició de la llengua catalana.
- Facilitar, en la mesura que sigui possible, l'accés dels alumnes nouvinguts al currículum ordinari.
- Promoure la integració dels alumnes nouvinguts a les corresponents aules de referència.
- Col·laborar en la sensibilització i introducció de l'educació intercultural en el procés educatiu dels alumnes nouvinguts.
- Coordinar-se amb els docents responsables de llengua, interculturalitat i cohesió social del centre o figures equivalents i amb els professionals especialistes dels serveis educatius.
- Participar en les reunions dels equips docents i comissions d'avaluació, per coordinar actuacions i fer el seguiment dels alumnes per assegurar la coherència

educativa.

5.3.2 Alumnes que necessiten suport lingüístic i social

En l'educació secundària, es consideren alumnes de procedència estrangera aquells que no són nous, i que no tenen com a llengua familiar cap de les llengües oficials a Catalunya i manifesten limitacions en el domini del llenguatge acadèmic necessari per accedir als aprenentatges. Així mateix, mostren manca de referents culturals i de coneixements previs que els permetin seguir amb normalitat els continguts curriculars.

També es consideren alumnes de procedència estrangera, que necessiten suport lingüístic i social, aquells alumnes d'educació secundària obligatòria no castellanoparlants que es trobin en les situacions següents:

- Alumnes que s'han incorporat tardanament al sistema educatiu a Catalunya i no tenen com a llengua familiar cap de les llengües oficials de Catalunya.
- Tot i que es tracti d'alumnes que han superat els dos anys o, excepcionalment, els tres anys d'estada a l'aula d'acollida, encara es troben en procés d'assolir el domini del llenguatge acadèmic que es necessita per accedir al currículum ordinari.
- Alumnes d'educació secundària obligatòria d'origen estranger que, tot i haver estat escolaritzats a Catalunya en algun moment, han fet posteriorment part de l'escolarització en un altre sistema educatiu.

Atenció als alumnes de procedència estrangera que necessiten suport lingüístic i social

L'objectiu del centre educatiu i dels professionals que treballen amb aquests alumnes ha de ser proporcionar-los les competències perquè puguin seguir el currículum ordinari, tan aviat com sigui possible i de manera normalitzada. Per aconseguir aquest objectiu, correspon al centre educatiu:

- Informar la família de com pot ajudar a millorar els aprenentatges dels alumnes i la seva participació social en l'entorn (activitats extraescolars, biblioteques públiques, activitats comunitàries...).
- Avaluar i fer un seguiment del nivell de competència comunicativa dels alumnes, de manera que es puguin atendre les seves necessitats a partir del domini de la llengua vehicular que demostrin.
- Afavorir i accelerar el procés d'adquisició de les competències lingüístiques dels alumnes de procedència estrangera incorporats plenament a l'aula ordinària, tant pel que fa al domini de la llengua d'ús habitual com al domini de la llengua d'ús acadèmic. S'ha de remarcar que l'objectiu és que els alumnes millorin simultàniament en el domini de la llengua i en l'assoliment dels continguts curriculars de totes les matèries.
- Atendre, a més de les necessitats lingüístiques, les necessitats afectives,

emocionals, relacionals, identitàries i de pertinença, cognitives i acadèmiques que es puguin derivar de la incorporació tardana al centre educatiu o del fet de seguir l'escolaritat sense tenir prou competència lingüística en la llengua vehicular dels aprenentatges i que puguin comportar situacions de risc d'exclusió.

Suport lingüístic

El suport lingüístic als ensenyaments secundaris s'adreça als alumnes escolaritzats en centres que estiguin ubicats en entorns sociolingüístics on el català no tingui una presència dominant.

L'organització del suport lingüístic és un recurs específic que s'adreça a facilitar el treball de les matèries i el domini de la llengua i té com a marc curricular de referència el mateix que s'estableix al projecte educatiu per a la resta d'alumnes de l'edat o del grup ordinari, prioritzant els aspectes que afavoreixin l'adquisició de les habilitats comunicatives.

En la implementació del suport lingüístic cal tenir en compte que es tracta d'un recurs de suport a les activitats programades pels professors de les matèries i que, per tant, s'ha de basar en la cooperació i la informació compartida entre els docents de l'equip que atén l'alumne. Els professors han de ser conscients de les necessitats lingüístiques i d'acompanyament emocional i relacional d'aquests alumnes i proporcionar un entorn on puguin assolir els continguts de les matèries a la vegada que desenvolupen els seus coneixements de la llengua d'aprenentatge i es consoliden els seus espais de relació i integració, tant escolar com social.

En el cas dels alumnes d'educació secundària obligatòria, el treball s'ha d'orientar principalment a assolir les habilitats que permetin als alumnes fer un ús correcte del llenguatge acadèmic de les diferents matèries curriculars, la qual cosa planteja unes dificultats afegides perquè es tracta d'un llenguatge complex i lligat a demandes cognitives elevades.

Des d'un plantejament lingüístic, els continguts que caldria prioritzar a l'hora de la planificació didàctica són els següents:

- Les estructures discursives pròpies de les matèries relacionades amb les habilitats cognitives (descriure, argumentar, sintetitzar...).
- Les habilitats relacionades amb la comprensió i l'expressió orals i escrites.
- El vocabulari clau relacionat amb els àmbits de coneixement.
- Les dificultats associades a les diferències de referents culturals i a la manca de coneixements previs que calen per adquirir coneixements nous.

Cal recordar que, a més del coneixement de les matèries, l'alumne també ha de progressar en el coneixement de la llengua, amb l'objectiu final que pugui utilitzar-la en totes les activitats d'aprenentatge i en tots els entorns (dins i fora de l'escola) de forma autònoma i sense suports específics. En aquest sentit, també cal potenciar la llengua d'ús, facilitant la participació d'aquests alumnes en activitats en llengua catalana de l'entorn.

D'altra banda, l'èxit educatiu d'aquests alumnes depèn també de la capacitat inclusiva del centre, la possibilitat de fer-los sentir que formen part de la comunitat educativa. En aquest sentit, si bé cal potenciar la participació dels alumnes en la vida del centre i l'arrelament al territori, també cal, des del respecte i el valor a la diferència, avançar cap a un plantejament intercultural on es facin visibles tots els alumnes i es puguin sentir reconeguts. Cal remarcar que una escola inclusiva comporta un conjunt d'actituds i actuacions que afecten i impliquen de la mateixa manera autòctons i alumnes d'origen estranger.

Des d'un plantejament intercultural, els aspectes que caldria tenir en compte a l'hora de la planificació didàctica són els següents:

- El bagatge lingüístic i cultural dels alumnes
- La visibilitat en les activitats de la pluralitat cultural de l'aula
- El respecte a la diferència en un marc de valors comuns
- El desenvolupament d'identitats múltiples

El suport lingüístic es pot estructurar de manera flexible, en funció de les característiques dels alumnes que s'han d'atendre i d'acord amb la cultura organitzativa de cada centre. Cal preveure'n la continuïtat, si escau, a l'aula d'acollida amb les actuacions de suport lingüístic.

Tenint en compte l'objectiu de normalització curricular del recurs, cal aprofitar l'oportunitat de disposar del tutor o tutora dins de l'aula ordinària, compartint l'espai amb el o la docent de l'àrea corresponent, i prioritzar aquesta modalitat sempre que sigui possible. Altres formes organitzatives adequades per implementar el recurs poden ser els agrupaments flexibles reduïts, l'atenció individualitzada, la tutoria entre iguals, el treball de les matèries agrupades per àmbits... En el cas que es facin agrupaments d'alumnes fora de l'aula ordinària, es recomana que el nombre d'alumnes del grup no sigui superior a 10. En cap cas, aquesta modalitat d'atenció als alumnes de procedència estrangera pot representar que l'alumne rebi més del 20% de l'horari lectiu fora de l'aula ordinària ni que faci més de la meitat de les hores d'una matèria fora d'un grup ordinari.

Pel que fa a les metodologies i estratègies docents, s'han d'aplicar les que tenen a veure amb el tractament integrat de llengua i continguts, i totes aquelles que es basen a proporcionar suports complementaris per aconseguir que uns mateixos objectius puguin ser assolits per alumnes que no tenen com a llengua familiar la llengua de l'escola. La implicació dels aprenents en activitats d'aprenentatge cooperatiu també són especialment adequades en aquest context, ja que afavoreixen la interacció entre els iguals, el desenvolupament de les habilitats socials i permeten que els alumnes treballin activitats diferents però amb objectius comuns. Igualment són adequades totes aquelles actuacions adreçades a avançar els continguts que es treballaran a l'aula ordinària.

Adaptacions del currículum per a l'alumne que rep suport lingüístic

L'especificitat del procés d'escolarització dels alumnes de procedència estrangera provocada per la necessitat de consolidar l'aprenentatge de la llengua vehicular a la

vegada que adquireix els continguts de les matèries poden fer necessària l'elaboració d'un pla individualitzat. Al web de la XTEC > Atenció a la diversitat > [Plans individualitzats](#) s'hi poden consultar PI per a nouvinguts.

El pla individualitzat ha de recollir la informació obtinguda en la valoració del nivell de les competències lingüístiques de l'alumne de procedència estrangera, ha de prioritzar les necessitats educatives que cal treballar i ha d'establir els mecanismes de planificació, seguiment i avaluació del procés d'aprenentatge, la qual cosa li ha de permetre seguir el currículum ordinari de manera autònoma al més aviat possible. I tot això s'ha de fer tenint en compte la diversitat dels alumnes, la coresponsabilitat de tots els agents que intervenen en l'aprenentatge i l'aplicació de criteris de coherència pel que fa a la planificació curricular de les matèries.

Els centres, en assignar la responsabilitat d'elaboració i actualització del pla individualitzat de l'alumne nouvingut que s'incorpora al centre, han de preveure la col·laboració dels professors o altres especialistes d'orientació educativa i de l'EAP si les dificultats d'un alumne comporten necessitats educatives especials.

Avaluació dels alumnes que reben suport lingüístic

Com la resta d'alumnes del centre, els alumnes de procedència estrangera han de ser avaluats, almenys trimestralment, de les matèries curriculars que hagin cursat durant el trimestre.

L'avaluació dels processos d'aprenentatge de cada alumne i la decisió sobre el pas de curs s'han de dur a terme en relació amb els objectius del seu pla individualitzat.

L'avaluació ha de ser contínua, amb observació sistemàtica i visió global del seu progrés d'aprenentatge, i ha d'integrar les aportacions i les observacions efectuades en cada una de les matèries. En cap cas l'avaluació no s'ha de limitar a la suma o combinació numèrica de resultats obtinguts en les diverses matèries.

Tutoria del suport lingüístic

El tutor o tutora de suport lingüístic té un paper destacat en l'atenció als alumnes de procedència estrangera en els aspectes referents a les seves necessitats educatives específiques, tot i que les actuacions per afavorir l'èxit escolar d'aquests alumnes és responsabilitat de tota la comunitat escolar. Les funcions de tutoria dels alumnes que reben el suport d'aquest recurs corresponen al tutor o tutora del grup classe al qual està adscrit.

És desitjable que el tutor o tutora de suport lingüístic sigui un professor o professora estable en el centre educatiu i tingui domini de les tecnologies de la informació i la comunicació.

Corresponen al tutor o tutora de suport lingüístic les funcions següents:

- Avaluar el nivell de domini de la llengua dels alumnes que necessiten suport lingüístic.
- Detectar les necessitats en l'àmbit emocional, relacional, de pertinença a la vida del centre o d'arrelament al territori.

- Participar en la gestió i organització del suport lingüístic, conjuntament amb els òrgans de direcció i la resta de docents del centre.
- Conjuntament amb l'equip docent, programar els suports i aplicar les metodologies més adequades per afavorir tant l'accés al currículum ordinari com la millora del domini de la llengua vehicular dels aprenentatges.
- Aplicar i promoure enfocaments basats en l'aprenentatge integrat de llengua i continguts.
- Promoure la participació dels alumnes de procedència estrangera en totes les activitats del centre i la participació en activitats educatives de lleure educatiu de l'entorn.
- Col·laborar en la sensibilització i introducció de l'educació intercultural en el centre educatiu.
- Coordinar-se amb els docents responsables de llengua, interculturalitat i cohesió social del centre o figures equivalents i amb els professionals especialistes dels serveis educatius.
- Posar en valor i reconeixement les llengües familiars dels alumnes i la diversitat lingüística.
- Facilitar la construcció d'identitats múltiples.
- Participar en les reunions dels equips docents i comissions d'avaluació per coordinar actuacions i fer el seguiment dels alumnes, a fi d'assegurar-ne la coherència educativa.

Si el centre també disposa de dotació d'aula d'acollida i si la disponibilitat horària ho permet, un mateix docent desenvolupa les funcions de tutor o tutora de l'aula d'acollida i de tutor o tutora de suport lingüístic.

5.4 Alumnes amb altes capacitats

Per als [alumnes amb altes capacitats i/o elevat rendiment acadèmic](#) identificats mitjançant una avaluació psicopedagògica per als quals les mesures d'ampliació previstes dins del marc de les mesures generals no hagin estat suficients, es poden proposar plans individualitzats seguint les orientacions que s'estableixen en la [Resolució ENS/1543/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa amb els alumnes amb altes capacitats.

En els casos en què el pla individualitzat comporti la reducció de la durada de l'etapa, el director o directora del centre ha de demanar-ne l'autorització per aplicar-lo. A aquest efecte, ha de trametre als serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona al Consorci d'Educació, la documentació següent:

- Sol·licitud signada pel pare, mare o tutors legals de l'alumne.
- Documentació acreditativa de les causes que motiven la petició.
- Proposta del pla individualitzat elaborat pel centre (amb la col·laboració de l'EAP, si

escau).

El director o directora dels serveis territorials o a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació, trametran tota la documentació, acompanyada d'un informe de la Inspecció d'Educació, a la Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, que n'emetrà la resolució adequada i la trametrà al centre educatiu. El centre ha de notificar-la per escrit als pares o tutors legals de l'alumne. Contra aquesta resolució es pot interposar recurs d'alçada en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la data de resolució, davant la Secretaria de Polítiques Educatives.

Es poden consultar orientacions i informació complementària en el web de la XTEC: [Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu](#).

5.5 Unitats d'escolarització compartida (UEC)

Les unitats d'escolarització compartida (UEC) es concreten com a mesura extraordinària que dóna resposta al que estableix l'article 18.6 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria. Són programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social.

Finalitats

El recurs UEC és una mesura extraordinària d'atenció als alumnes que té per finalitat prestar atenció educativa complementant la que ofereixen els centres educatius per a alumnes de tercer i/o quart d'ESO, un cop s'han exhaurit les mesures generals i les mesures específiques d'atenció als alumnes del centre.

L'objectiu d'aquests programes és afavorir l'assoliment de les competències de l'etapa i garantir la continuïtat formativa dels alumnes, amb una metodologia que els motivi, retornant-los la confiança en les possibilitats d'èxit personal, reforçant-ne els aprenentatges i evitant l'abandonament escolar.

Aquests programes tenen una organització en què els continguts propis de l'etapa es treballen en relació amb activitats de tipus pràctic que es vinculen a diferents oficis.

Alumnes

Poden incorporar-se a aquests programes els alumnes de tercer i quart d'ESO (alumnes que tinguin com a mínim 14 anys i fins a 16), que presenten problemes de comportament i conductes agressives, absentisme i rebuig escolar, trets d'inadaptació social i risc de marginació, un cop s'hagin aplicat les mesures generals i les mesures específiques d'atenció a la diversitat dins el centre educatiu, i s'evidenciï que han resultat insuficients per atendre les necessitats d'aquests alumnes.

Derivació

La derivació a la UEC forma part del procés d'atenció individualitzada a l'alumne quan s'han esgotat totes les actuacions possibles que es poden fer en el centre. La proposta

de derivació, que és responsabilitat del director o directora del centre educatiu, ha de seguir el procediment següent:

- Proposta escrita del tutor o tutora a la comissió d'atenció a la diversitat o, si no n'hi ha, a l'òrgan de l'equip directiu que hagi establert el centre.
- Si la proposta és acceptada, el director o directora del centre la trasllada a la Inspecció d'Educació juntament amb un informe de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP) o del professor o professora d'orientació educativa i l'acord escrit dels pares o tutors legals de l'alumne.
- La Inspecció emet un informe valoratiu sobre aquesta proposta i trasllada l'expedient sencer al director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al o la gerent del Consorci d'Educació.
- El director o directora dels serveis territorials (a Barcelona, l'òrgan competent del Consorci) resol motivadament sobre la proposta a partir dels informes esmentats i de la disponibilitat de places de les UEC i tramet còpies autenticades d'aquesta resolució al director o directora del centre educatiu on està escolaritzat l'alumne i al o la responsable de la UEC on serà derivat.

Els informes que elabora el tutor o tutora de l'alumne en el centre han de contenir:

- Els motius pels quals el tutor o tutora proposa l'escolarització en una UEC.
- Les actuacions prèvies a la proposta que s'han portat a terme al centre a fi de donar resposta educativa a les necessitats específiques de l'alumne.
- Un document signat pels pares o tutors legals, en què consti que han estat informats i que estan d'acord amb la mesura proposada.

Els informes de l'EAP o del professor o professora d'orientació educativa han de contenir:

- Una valoració psicopedagògica de l'alumne.
- Els aspectes que cal prioritzar per compensar les dificultats d'adaptació escolar de l'alumne.
- La justificació de la conveniència d'assistir a la UEC.

Estructura i característiques dels programes

L'estructura d'aquests programes és la mateixa que la de la resta dels programes de diversificació curricular. Les activitats que faci un alumne determinat poden respondre a un o més dels àmbits que integren els programes: àmbit lingüístic i social, àmbit científicotecnològic, i àmbit pràctic, en funció de si un alumne assisteix a la UEC a temps total o compartit amb el centre educatiu.

L'atenció educativa que s'ha de desenvolupar a la UEC es concreta en un projecte que ha de constar dels apartats següents:

1. Breu resum de les dades bàsiques de l'entitat: nom, adreça de la seu social central i adreces de les seus territorials on es desenvolupen físicament els serveis

- i dades de la persona de contacte (telèfon, adreça electrònica i adreça web).
2. Horari setmanal de les activitats dels alumnes, fent-hi constar els professionals que impartiran les activitats.
 3. Programacions didàctiques amb referències a les competències que es treballaran per a cada àmbit, la metodologia de treball i els criteris de seguiment i avaluació dels alumnes. El projecte s'ha d'ajustar als àmbits propis dels programes de diversificació curricular.
 4. Guió del pla d'acció tutorial per a cada grup.
 5. Visió integral i transversal dels joves. Actuacions amb relació a les variables emocionals, cognitives i conductuals que poden incidir en el desenvolupament del procés d'aprenentatge. Actuacions d'atenció més individualitzada en casos de patologia diagnosticada i coneguda que donin resposta a una atenció terapèutica i una atenció educativa, si cal.
 6. Seguiment i orientació dels joves a les UEC:
 - Orientació personal: concretar les actuacions que porten a afavorir l'autoconeixement dels joves, l'evolució positiva del seu autoconcepte i el desenvolupament harmònic de la seva personalitat, així com les actuacions per fomentar la motivació per l'aprenentatge i millorar les competències de l'àmbit personal i social.
 - Orientació escolar i acadèmica: concretar les actuacions fetes per acompanyar els joves en la presa de decisions amb relació a la seva continuïtat formativa d'acord amb les possibilitats, capacitats i interessos i la realitat de l'entorn proper.
 - Orientació professional: actuacions fetes per acompanyar l'alumne en la seva presa de decisions respecte a la transició al món laboral d'acord amb les seves possibilitats, capacitats i interessos.
 - Descripció de les estratègies de seguiment individual dels joves i de la col·laboració amb les famílies o tutors responsables.
 7. Planificació de les sessions de coordinació amb els professors del centre educatiu de secundària per tal de fer el seguiment acadèmic i l'avaluació dels alumnes.

Acció tutorial en aquests programes

L'escolaritat compartida entre un centre ordinari i una altra entitat o centre que complementi l'escolaritat d'aquests alumnes requereix la coordinació entre els professionals d'ambdós centres. A fi de garantir la coherència i complementarietat de les actuacions cal que abans de l'inici de curs aquests professionals, conjuntament amb l'EAP si escau, concretin el treball que cal fer amb els alumnes a partir de la definició del pla individualitzat de cada alumne.

La tutoria ha de ser compartida entre el tutor o tutora del centre educatiu i el o la responsable de l'alumne a la UEC, i ha de caracteritzar-se per:

- donar suport als aspectes psicològics que facilitin el desenvolupament de les habilitats emocionals i socials;
- orientar l'alumne en l'elaboració del seu projecte de futur, donant-li eines per desenvolupar l'autonomia personal, professional i social;
- informar i assessorar les famílies dels alumnes sobre aquest procés d'orientació per garantir-ne la col·laboració i la participació.

Seguiment acadèmic, avaluació i acreditació escolar de l'alumne que assisteix a les UEC

S'ha de constituir un equip format pel tutor o tutora de l'alumne del centre educatiu, la persona responsable de l'alumne a la UEC i, si es considera convenient, un o una professional de l'EAP o el professor o professora d'orientació educativa del centre educatiu, per tal de fer de manera col·legiada el seguiment acadèmic i l'avaluació de l'alumne segons el pla individualitzat que s'hagi establert. Aquest seguiment s'ha de fer amb una periodicitat com a mínim trimestral i s'ha de d'estendre acta de cada reunió. En aquest pla individualitzat s'ha de concretar l'atenció que cal donar a l'alumne, les prioritats educatives, els criteris per al seguiment i l'avaluació i els ajustaments horaris que corresponguin. Correspon al director o directora del centre on està matriculat aprovar el pla individualitzat.

Els responsables de les UEC han de concretar la part corresponent del pla individualitzat de cada alumne a partir de la programació general de la UEC, tot considerant l'ajust d'aquesta programació a les necessitats educatives de cada l'alumne i l'horari lectiu de l'alumne en la UEC.

El tutor o tutora de l'alumne en el centre educatiu, amb col·laboració amb l'orientador o orientadora del centre i/o el o la professional de l'EAP, si escau, ha de concretar la part del pla individualitzat corresponent a l'horari lectiu de l'alumne en el centre educatiu. El tutor o tutora del centre educatiu és responsable d'acordar els criteris d'avaluació amb els professors de les diferents matèries del curs en què l'alumne està matriculat.

El pla individualitzat de l'alumne ha d'incloure:

- les dades generals de l'alumne;
- l'horari de l'alumne, amb l'especificació de l'assistència a la UEC i/o al centre educatiu;
- les matèries del currículum i les competències que es prioritzen dins de cada àmbit de treball;
- els criteris d'avaluació i promoció;
- la concreció de les reunions trimestrals conjuntes amb els tutors o responsables de cada centre per emetre l'avaluació i els acords presos amb relació a l'alumne.

En finalitzar cada curs escolar, el tutor o tutora designat pel centre educatiu ha de ser el responsable de traspasar la informació sobre l'alumne a les sessions d'avaluació final del centre educatiu. Aquesta informació s'ha de recollir en les actes d'avaluació corresponents i en els documents oficials de l'alumne que corresponguin.

Com a conseqüència del procés d'avaluació, en finalitzar el curs s'han de prendre les decisions sobre el pas de curs de l'alumne que hagi participat en el recurs UEC, seguint els criteris de pas de curs i les propostes de continuïtat que s'estableixen en el programa. Tanmateix, per continuar a la UEC s'ha de considerar el fet que es faci una valoració positiva del recurs per fomentar la progressió en l'autonomia i maduresa personal de l'alumne.

En cas que l'alumne no assoleixi els objectius i les competències del programa o bé no tingui una avaluació positiva respecte als criteris d'avaluació establerts, es pot acordar que repeteixi tercer o quart curs d'ESO, i que continuï fent ús del recurs UEC.

Un cop finalitzat el tercer o el quart curs d'ESO, cal informar els pares o tutors legals quan es prevegi que l'alumne continuarà un any més a la UEC.

Retorn de l'alumne al centre de procedència

En el moment que es consideri la possibilitat de retorn de l'alumne al centre educatiu, s'ha de seguir el procediment següent:

- a. L'equip de seguiment del pla individualitzat de l'alumne comunica als directors del centre educatiu i de la UEC, respectivament, que l'alumne ja pot incorporar-se plenament al centre educatiu i els lliura l'últim informe de seguiment i l'avaluació corresponent.
- b. El director o directora del centre educatiu comunica el retorn de l'alumne als pares o tutors legals i a la Inspecció.
- c. La Inspecció ho comunica al director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al o la gerent del Consorci d'Educació, perquè en quedi constància.

Motius pels quals un alumne pot ser baixa en una UEC

- Retorn de l'alumne al centre d'ESO de procedència.
- En el moment que fa 16 anys d'edat.
- Després d'un mes d'absentisme injustificat.

En tots els casos cal procedir de la manera següent:

La Inspecció ho comunica al director o directora dels serveis territorials perquè en quedi constància i perquè tramiti la corresponent resolució de baixa del servei UEC i el retorn al centre de procedència. Aquesta resolució s'ha de fer arribar també a la Direcció General d'ESO i Batxillerat.

Escolaritat compartida en centres d'educació especial

En l'educació secundària obligatòria, per a aquells alumnes que requereixen l'escolaritat compartida entre un centre ordinari i un centre d'educació especial s'estableix el que disposa l'apartat Escolaritat compartida del document "L'educació bàsica als centres d'educació especial".

5.6 Unitats de suport a l'educació especial (USEE)

Les unitats de suport a l'educació especial (USEE) es concreten com un altra mesura extraordinària que dóna resposta al que estableix l'article 18.6 del [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

Finalitat

El recurs USEE és una mesura extraordinària d'atenció als alumnes que té per finalitat facilitar l'atenció educativa i promoure la participació en entorns escolars dels alumnes amb discapacitat intel·lectual i/o trastorn del desenvolupament, un cop s'han exhaurit les mesures generals i les mesures específiques d'atenció de tots els alumnes del centre. Aquestes unitats han d'atendre un mínim de 5 alumnes i un màxim de 10.

Assolir aquesta finalitat comporta aplicar estratègies didàctiques i metodològiques a l'aula ordinària que resulten innovadores i suposen canvis i millores pel que fa a l'atenció dels alumnes del recurs USEE, i també de la resta en general. De la mateixa manera, s'enforteix la responsabilitat de tot l'equip docent en l'atenció i acompanyament als alumnes i permet avançar en la gestió de la diversitat d'alumnes des d'una perspectiva inclusiva.

Alumnes

Aquest recurs pretén donar resposta als alumnes de primer a quart d'ESO amb discapacitat intel·lectual i/o trastorn del desenvolupament inscrit en centres ordinaris. Els alumnes que participen en el recurs USEE han de formar part d'un grup ordinari.

Professors

Els professionals responsables del recurs USEE, atesa la seva expertesa en atenció als alumnes amb perfils diversos, poden contribuir a enriquir, en els equips docents, les mesures curriculars, didàctiques i organitzatives que afavoreixin la participació dels alumnes d'USEE en entorns escolars ordinaris.

Això suposa que han de donar suport als professors del grup ordinari en la planificació conjunta i el disseny d'activitats que facilitin la participació de tots els alumnes, l'elaboració de materials específics o adaptats en cas necessari i la concreció d'estratègies per fer possible la participació dels alumnes a l'aula ordinària. També els correspon l'acompanyament d'aquests alumnes en les activitats a l'aula ordinària quan calgui. Ambdues actuacions han de plantejar-se des de la perspectiva d'enfortir el treball col·laboratiu de tot l'equip docent, pel que fa a l'aplicació de mesures que promoguin l'atenció i la participació de tots els alumnes en entorns ordinaris. El fet de disposar del o de la professional del recurs USEE a l'aula ordinària s'ha de valorar com a oportunitat per donar resposta singularitzada a tots els alumnes amb dificultats d'aprenentatge.

Així mateix, han de desenvolupar activitats específiques, individuals o en grup reduït, quan els continguts i les competències que s'han de desenvolupar ho facin indispensable. En la mesura del possible, s'ha de prendre com a objectiu treballar prèviament en relació amb els continguts que seran abordats a l'aula ordinària en

sessions posteriors a fi de facilitar la participació d'aquests alumnes, o bé serviran com a reforç dels aprenentatges i les competències no consolidades.

En la presa de decisions referides a aquests alumnes han de participar els tutors, els professors de l'equip docent que hagin impartit docència a aquests alumnes, el o la professional de l'USEE i l'orientador o orientadora i/o el o la professional de l'EAP, si escau. A fi de fer efectiu el seguiment conjunt dels alumnes, cal que l'equip directiu faciliti els espais de coordinació que siguin necessaris entre tots els professionals implicats.

Seguiment acadèmic i avaluació dels alumnes del recurs USEE

Els professors del recurs USEE col·laboren amb el tutor o tutora del grup ordinari en la tutoria individual dels alumnes que atenen i en el seguiment del seu procés d'aprenentatge. En l'avaluació dels alumnes, els professionals del recurs USEE aporten, a l'equip docent, tota la informació sobre l'evolució d'aquelles matèries en què tinguin una intervenció directa, així com dels elements per a la valoració dels aprenentatges i del procés de maduresa en general. De la mateixa manera, tots els professors que imparteixen docència a l'alumne han d'aportar-hi les valoracions corresponents. L'equip docent pot preveure la possibilitat de fer una sessió d'avaluació complementària per avaluar els alumnes atesos amb el recurs USEE.

En finalitzar el curs, l'equip docent que ha participat en el seguiment i l'avaluació dels alumnes de l'USEE, conjuntament amb el tutor o tutora i els professionals de l'USEE, prendran les decisions oportunes amb relació a la promoció i la continuïtat de l'alumne. Aquesta informació s'ha de recollir en les actes d'avaluació corresponents i en els documents oficials de l'alumne que corresponguin.

Des de l'inici de l'escolarització la comunicació amb la família ha de ser continuada i constant per ajustar el seguiment de l'alumne i els acords que es prenguin conjuntament. En finalitzar cada curs d'ESO, cal acompanyar i informar els pares o tutors legals quan es prevegi que l'alumne continua un any més a l'USEE.

Per facilitar la continuïtat en la formació d'aquests alumnes, és convenient que els professionals del recurs USEE facin l'acompanyament d'aquests alumnes en els estudis postobligatoris a partir del contacte directe amb els tutors o professionals responsables de la formació següent, un cop els alumnes deixin de fer ús del recurs USEE i finalitzin l'etapa d'ESO.

Plans individualitzats a l'USEE

Els alumnes que són atesos pels professionals del recurs USEE tenen com a marc curricular de referència el mateix que s'estableix en el projecte educatiu per a la resta d'alumnes de la seva edat o del grup ordinari, prioritzant aspectes que afavoreixin l'adquisició de les habilitats següents: comunicació, cura personal, hàbits d'higiene, habilitats acadèmiques, viure en comunitat, salut i seguretat, oci i treball.

Les modificacions que es facin per a cada alumne cal determinar-les en el pla individualitzat. L'equip docent, conjuntament amb el tutor o tutora i els professionals del recurs USEE, són els encarregats d'establir els criteris per a l'atenció i l'avaluació

d'aquests alumnes, seguint els criteris del centre acordats per la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent del centre, i assessorats per l'orientador o orientadora del centre i/o el o la professional de l'EAP, si escau.

El treball que s'estableix per als alumnes del recurs USEE es fonamenta en la millora i l'assoliment dels objectius competencials d'aprenentatge que s'estableixen en el seu pla.

El pla individualitzat de l'alumne ha d'incloure:

- les dades generals de l'alumne i la justificació del pla (mesures aplicades);
- l'horari de l'alumne amb l'especificació de les hores en què l'alumne participa en entorns escolars ordinaris i les que participa en altres entorns educatius amb el suport dels professionals del recurs USEE, i els suports addicionals que rep, si escau;
- les matèries del currículum i les competències que es prioritzen en cada àmbit;
- els criteris d'avaluació i de pas de curs;
- la concreció de les reunions trimestrals d'avaluació conjuntes amb els tutors i la resta de l'equip docent que imparteix docència a l'alumne i els acords presos amb relació a l'alumne.

Per assolir els objectius que s'estableixen en el pla individualitzat cal aplicar metodologies que motivin els alumnes, els retornin la confiança en les possibilitats d'èxit personal, reforcin els aprenentatges i evitin l'abandonament escolar. Per aquest motiu, el o la professional del recurs USEE esdevé un referent per a l'equip docent en l'aplicació de mesures metodològiques i d'aprenentatge diverses.

5.7 Plans Individualitzats (PI)

El [pla individualitzat](#) (PI) és un document que recull les reflexions i la presa de decisions de l'equip docent i amb la col·laboració de la família i l'alumne, si escau, sobre la planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars de determinats alumnes. En els casos dels alumnes que simultaniegen estudis d'ESO amb estudis de música o dansa, o una dedicació significativa a l'esport, el pla individualitzat suposa el reconeixement d'aquesta simultaneïtat i es fa efectiu a partir de la resolució pertinent.

En l'educació secundària obligatòria pot establir-se un pla individualitzat amb caràcter prescriptiu, en funció de les valoracions que facin els professionals del centre que atenen els alumnes o bé quan suposin el reconeixement de la simultaneïtat d'estudis esmentada anteriorment.

a. PI prescriptiu

- Per a alumnes amb necessitats educatives especials (NEE): alumnes amb dictamen o informe de NEE de l'EAP per discapacitat intel·lectual, pluridiscapacitat, discapacitat auditiva, discapacitat visual, discapacitat motriu, trastorn de l'espectre

autista i trastorn de la conducta.

- Per a alumnes que fa ús del recurs UEC.

b. PI per a alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) o alumnes en circumstàncies singulars

- PI per a alumnes amb trastorns d'aprenentatge (TA)
- PI per a alumnes amb altes capacitats
- PI per a alumnes nous que s'incorporen tardanament al sistema educatiu a Catalunya i alumnes d'origen estranger que necessita suport lingüístic i social.
- PI per assolir les competències bàsiques de primària
- PI per malaltia amb atenció hospitalària o domiciliària
- PI per altres supòsits a valorar pel centre

c. PI per reconeixement de matèries a alumnes que simultaniegen l'ESO amb música, dansa o esport

- PI de reconeixement de simultaneïtat d'estudis d'ESO i de música o dansa
- PI per a alumnes amb dedicació significativa a l'esport

5.7.1 Criteris generals

La concreció d'un PI s'ha de fer sempre des de la perspectiva inclusiva i requereix la revisió de com s'organitzen els recursos disponibles de l'aula i del centre per atendre tots els alumnes.

S'ha d'elaborar un pla individualitzat per a un alumne quan es consideri que per al seu progrés són insuficients les adaptacions que s'han incorporat a la programació ordinària, en les mesures de reforç o d'ampliació de les mesures generals, o quan calgui fer concrecions més enllà de les programacions grupals que donen resposta a les mesures específiques del centre.

En la majoria dels casos, el PI a l'ESO serveix per donar continuïtat als criteris d'atenció específics que s'hagin concretat per donar resposta a les necessitats de l'alumne a l'educació primària. El PI ha d'incloure les dades generals de l'alumne, la justificació del pla, els interessos i capacitats, les expectatives de la família per anar construint l'itinerari formatiu al llarg de l'etapa i l'orientació en finalitzar-la. Ha de recollir les mesures i suports que es duran a terme i ha d'estar subjecte a una avaluació contínua.

La demanda que porti a l'elaboració d'un PI pot provenir del tutor o tutora, d'un altre docent o, de vegades, per iniciativa de la mateixa família. Aquesta demanda ha de ser valorada per l'orientador o orientadora del centre o pel o per la professional de l'EAP, si escau, que faran arribar la valoració de la demanda a la comissió d'atenció a la diversitat.

El tutor o tutora és el responsable de coordinar els diferents professionals que intervenen en l'atenció educativa de l'alumne, i que faran les aportacions respectives

per a l'elaboració del PI. També fa el seguiment al llarg del curs i actua com a principal interlocutor amb la família. En el procés de presa de decisions, cal escoltar els pares o tutors legals, i el mateix l'alumne si la seva edat i circumstàncies personals així ho aconsellen. La implicació de les famílies i l'enregistrament sistemàtic dels acords que es prenen són essencials per poder fer el seguiment conjunt de l'evolució dels alumnes.

L'orientador o orientadora del centre i/o el professional de l'EAP, si escau, han de dur a terme les tasques d'assessorament i col·laboració amb el tutor coordinador o tutora coordinadora del PI i l'equip de professors corresponent, per a l'elaboració i aplicació d'aquest pla.

A fi de facilitar la màxima participació dels alumnes en entorns ordinaris, els professors especialistes de matèria donaran les indicacions específiques als professors d'atenció individualitzada per tal d'ajustar l'ajut pedagògic en les actuacions destinades a la preparació prèvia del treball a l'aula.

El director o directora del centre aprova el PI, que ha de constar en l'expedient acadèmic de l'alumne i s'ha d'elaborar en el termini màxim de 2 mesos a partir de l'inici de curs o, en el cas de trasllat, de l'arribada al nou centre. Un cop concretat el PI cal informar del seu contingut els pares o tutors legals de l'alumne a partir d'una entrevista d'inici de curs. Si escau, caldrà notificar la possibilitat que l'aplicació del PI suposi el perllongament en l'etapa o bé l'assoliment de competències en un grau inferior al que s'estableix per al mateix grup de forma ordinària. En aquest cas, també cal deixar-ne constància en l'acta d'avaluació, al butlletí de qualificacions de l'alumne i en l'expedient acadèmic.

Si s'assoleixen els objectius establerts al pla, a proposta del tutor o tutora i amb l'acord de l'equip docent i la família, es pot acordar la finalització del pla individualitzat abans del termini previst inicialment.

D'altra banda, si són els pares o tutors legals qui sol·liciten raonadament la finalització del PI, el tutor coordinador o tutora coordinadora i la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent en valora la sol·licitud i informa el director o directora de la conveniència o no de continuar amb el pla individualitzat de l'alumne. La decisió motivada de finalitzar anticipadament un pla individualitzat l'ha de prendre i signar el director o directora, amb constància del coneixement de la família i constatació en el document del pla individualitzat i en l'expedient acadèmic de l'alumne.

En l'educació secundària obligatòria no es concedeixen exempcions de matèries. Si cal, s'ha d'aplicar un pla individualitzat. Quan un alumne no cursa determinades matèries perquè segueix un PI, aquestes matèries no s'han de qualificar en les actes d'avaluació ni en l'expedient de l'alumne, però cal deixar-ne constància ("segueix un PI").

El PI ha d'estar a l'arxiu del centre a disposició de la Inspecció d'Educació, i és una informació rellevant en la carta de compromís educatiu que signen el centre i la família.

5.7.2 Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne

En els documents oficials d'avaluació s'han de fer constar les mesures d'atenció a la diversitat adoptades i l'aplicació del pla individualitzat.

En finalitzar el curs, els professors que hagin impartit cadascuna de les matèries han d'atorgar, a l'alumne, la qualificació que correspongui, tenint en compte els seus plans individualitzats i els criteris d'avaluació que s'estableixen per a cada matèria. Correspon a l'equip docent decidir sobre el pas de curs de l'alumne en funció dels criteris acordats a l'inici de curs i explicitats en el pla individualitzat.

En relació amb la durada de l'etapa

Els alumnes amb un pla individualitzat poden ampliar la permanència en l'etapa un curs més del que es preveu amb caràcter general, sempre que això afavoreixi la seva evolució personal i social i el progrés en els aprenentatges. Cal comunicar la decisió al director o directora dels serveis territorials corresponents.

En relació amb el pas de curs

En el PI s'especifiquen els criteris amb què ha de ser avaluat l'alumne i, si és el cas, els criteris específics per al pas de curs. Aquests criteris poden ser diferents als que s'estableixen amb caràcter general pel que fa al nombre màxim de matèries suspeses amb què es pot accedir al curs següent.

En tot cas, des del primer curs d'ESO i en cada curs d'educació secundària obligatòria, en finalitzar el curs cal informar les famílies quan l'aplicació del PI pugui suposar perllongar l'etapa un any més.

En relació amb l'acreditació de l'etapa

Al llarg de tota l'escolaritat els pares o tutors legals i el mateix alumne han de ser informats sobre el contingut del PI. Particularment en els últims cursos de l'etapa d'educació secundària obligatòria és necessari que siguin informats sobre les possibilitats d'acreditar o no aquesta etapa educativa. Una avaluació positiva del PI no sempre ha de comportar una acreditació sistemàtica de l'etapa.

En acabar l'etapa d'educació secundària obligatòria, l'equip docent ha de valorar la idoneïtat de l'obtenció del títol de graduat en ESO de l'alumne, tenint en compte els indicadors següents:

- la maduresa de l'alumne en relació amb l'assoliment dels objectius i les competències de l'etapa.
- la maduresa personal i les seves possibilitats de progrés.
- l'orientació de l'alumne vers els itineraris formatius posteriors.

Per acreditar l'etapa d'educació secundària obligatòria l'alumne ha d'assolir els criteris d'avaluació establerts en el seu PI i els criteris d'acreditació establerts pel centre amb relació als objectius i les competències de l'etapa.

En els darrers cursos d'ESO, el PI ha d'ajudar l'alumne a construir el propi itinerari formatiu i orientar-lo en finalitzar l'escolaritat obligatòria. Per aquest motiu, cal afegir un

pla de transició a estudis postobligatoris o d'inserció al mercat laboral, que posteriorment formarà part del document orientador de final d'etapa.

5.7.3 PI prescriptiu

PI per a alumnes amb NEE amb dictamen d'escolarització o informe NEE de l'EAP

En el marc dels principis generals de l'educació inclusiva, l'atenció als alumnes ha de tenir lloc en entorns escolars ordinaris, proporcionant-los el suport necessari per possibilitar-los l'accés i la participació a les activitats generals del centre i de l'aula, així com la realització d'aprenentatges valuosos per a cadascun d'ells.

En funció del que estableix la [Resolució de 15 de març de 2016](#), per a l'elaboració de dictàmens d'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials, el centre ha d'elaborar el pla individualitzat de tots els alumnes amb dictamen durant els dos primers mesos d'escolarització de l'alumne.

Segons aquesta resolució es considera que un alumne presenta necessitats educatives especials quan es deriven de: discapacitat intel·lectual, pluridiscapacitat, discapacitat auditiva, discapacitat visual, discapacitat motriu, trastorn de l'espectre autista i trastorn de la conducta.

Els centres han de prioritzar que els mestres de pedagogia terapèutica i els professors de l'especialitat d'orientació educativa facin atenció directa als alumnes amb necessitats educatives especials en els entorns escolars ordinaris i donin suport als professors en la participació d'aquests alumnes a l'aula i les activitats del centre.

Per a l'alumne que necessiti suport d'educadors d'educació especial, auxiliars d'educació especial o vetlladors, el tutor o tutora de l'alumne ha de facilitar per escrit a aquests professionals l'horari, el lloc i les activitats que ha de desenvolupar i fer-ne la supervisió i els ajustaments necessaris al llarg del curs. El suport d'aquests professionals es pot incrementar, disminuir i suprimir-se en funció de l'evolució de l'alumne, sobretot en aspectes d'autonomia personal i de conducta que li permetin participar de manera més autònoma en les activitats previstes al centre i a l'aula.

L'equip docent, amb l'assessorament i la col·laboració de l'orientador o orientadora del centre i/o del o de la professional de l'EAP, si escau, ha de fer el seguiment dels aprenentatges dels alumnes i adoptar les decisions que corresponguin amb relació a l'atenció educativa que s'ofereix a l'alumne. D'aquest seguiment cal deixar-ne constància en el pla individualitzat.

Els PI d'aquests alumnes han de seguir els criteris generals per als PI establerts en l'apartat Criteris generals per als PI, així com els criteris d'avaluació i acreditació de l'apartat Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne amb PI.

En la valoració del procés d'aprenentatge dels alumnes amb necessitats educatives especials cal tenir especialment en compte l'assoliment de les competències de l'etapa, el desenvolupament personal i social i l'adquisició d'hàbits d'autonomia personal i de treball.

L'avaluació dels processos d'aprenentatge dels alumnes amb necessitats educatives especials ha de seguir el mateix procés que la resta dels alumnes. Els resultats de les avaluacions de les matèries s'han de referir al que disposa el seu pla individualitzat i en l'apartat d'observacions de l'acta d'avaluació s'ha de resumir la informació que sigui rellevant sobre els objectius del pla de l'alumne. L'avaluació qualitativa ha de recollir bàsicament el grau d'assoliment de les competències bàsiques d'acord amb el currículum.

Per a l'acreditació cal tenir en compte les possibilitats de progrés de l'alumne. En els informes trimestrals cal explicitar l'evolució de l'alumne en les diferents matèries i, fins on sigui possible, els continguts treballats i els aprenentatges portats a termes, l'assoliment d'hàbits de treball i d'autonomia i l'adaptació al centre i al grup. És convenient utilitzar el mateix model d'informe que el de la resta dels alumnes. Aquesta informació s'ha de compartir oportunament amb les famílies.

5.7.4 PI per a alumnes amb NESE o alumnes en circumstàncies singulars

L'atenció als alumnes ha de tenir lloc en entorns escolars ordinaris proporcionant el suport necessari per possibilitar-los l'accés i la participació a les activitats generals i als aprenentatges escolars.

Quan l'aplicació de les mesures generals i la planificació de les programacions grupals que donin resposta a les mesures específiques no siguin suficients per donar resposta a alumnes que es recullen sota diferents perfils i circumstàncies descrites en aquest apartat, serà necessari elaborar un PI que atengui les seves necessitats. La decisió d'establir o no un PI per a cada cas, ve determinada per la valoració psicopedagògica de l'orientador o orientadora del centre i/o el o la professional de l'EAP, si escau, la valoració que en faci l'equip docent i el tutor o tutora, considerant les mesures que s'han aplicat prèviament i l'assessorament dels professionals externs, quan sigui necessari. Aquesta decisió, que ha de ser coherent amb els criteris d'atenció a la diversitat de centre, serà valorada per la CAD, o òrgan equivalent, i tramesa a la direcció del centre perquè l'aprovi.

Els PI d'aquests alumnes han de seguir els criteris generals per als PI establerts en l'apartat Criteris generals per als PI, així com els criteris d'avaluació i acreditació de l'apartat Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne amb PI.

PI per a alumnes amb trastorns d'aprenentatge (TA)

Per als [alumnes amb trastorns d'aprenentatge](#) identificats mitjançant una avaluació psicopedagògica, i per als quals les mesures generals d'atenció a la diversitat no hagin estat suficients, es poden proposar plans individualitzats seguint les orientacions que s'estableixen en la [Resolució ENS/1544/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa als alumnes amb trastorns d'aprenentatge.

En el cas concret d'alumnes dislèctics, el professor o professora o tutor o tutora que adverteix dificultats que responen al patró de dislèxia i que no han estat valorats a l'educació primària, ha d'utilitzar el protocol d'observació per detectar indicadors de la

dislèxia a l'educació secundària obligatòria. Aquests protocols també es poden trobar a la guia [La dislèxia: detecció i actuació en l'àmbit educatiu](#), publicada pel Departament d'Ensenyament.

Si es confirmen els indicadors de dislèxia, s'ha de fer l'avaluació que conclourà en la redacció de l'informe psicopedagògic. Aquest informe permetrà l'elaboració del pla individualitzat corresponent.

Per als alumnes dislèctics de l'últim curs de l'ESO que es prevegi que cursaran el batxillerat, cal consular les orientacions descrites a [Alumnat dislèctic: accés al TOE de les PAU](#).

Per als alumnes amb [trastorns per dèficit d'atenció i/o hiperactivitat](#) es pot consultar la guia [El TDAH: detecció i actuació en l'àmbit educatiu](#).

PI per a alumnes amb altes capacitats

Per a alumnes amb altes capacitats que requereixen un PI, cal consultar l'apartat Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: alumnes amb altes capacitats d'aquest document.

Hi ha orientacions i informació complementària a la publicació [Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu](#).

PI per als alumnes de procedència estrangera: nous o amb suport lingüístic i social

Per als alumnes nous o els alumnes de procedència estrangera que s'han incorporat al centre en situacions singulars, pel fet de compartir el temps escolar entre l'aula d'acollida o altres estructures de suport lingüístic i l'aula ordinària, es pot fer necessària l'elaboració d'un pla individualitzat, tal com s'estableix en l'apartat Concreció de les mesures d'atenció a la diversitat: alumnes de procedència estrangera d'aquest document.

PI per assolir les competències bàsiques de primària

Per als alumnes de primer d'ESO que no hagin assolit les competències de l'educació primària i no rebin un suport específic a partir d'un programa intensiu de millora (PIM), caldrà deixar constància dels suports que reben en la concreció d'un pla individualitzat. Els suports a aquests alumnes s'han d'emmarcar dins del pla d'atenció a la diversitat del centre. El pla individualitzat d'aquests alumnes ha d'establir les seves necessitats educatives en el procés d'ensenyament i aprenentatge i les mesures que s'aplicaran per ajustar la resposta educativa a les seves necessitats.

Pla individualitzat per malaltia amb atenció a l'hospital o amb atenció domiciliària

Per a aquells [alumnes que, per motius de malaltia](#), manifesten la impossibilitat d'assistència presencial al centre educatiu, bé sigui en una part o en la totalitat de l'horari lectiu (fatiga crònica, malaltia de Crohn, etc.), caldrà deixar constància de com s'ajusta la resposta educativa a les seves necessitats en un pla individualitzat.

Per justificar aquests casos els pares o tutors legals han de fer arribar, al centre

educatiu, un certificat mèdic en el qual han de constar la malaltia, el seu caràcter permanent o temporal, i les possibles implicacions en el rendiment acadèmic de l'alumne.

Els casos en què l'alumne no pugui assistir al centre educatiu en la totalitat del seu horari lectiu, el PI ha de ser concretat pel o per la professional que l'atengui, sigui en l'entorn hospitalari o en l'[atenció domiciliària](#).

Es pot consultar el material de suport al web de la XTEC: [Aules hospitalàries](#) i els [Hospitals de dia per a adolescents](#).

PI per altres supòsits que ha de valorar el centre

Els alumnes que no compleixin cap dels perfils descrits amb anterioritat, per als quals les mesures generals d'atenció a la diversitat no hagin estat suficients, i als qui, una vegada establerta l'avaluació psicopedagògica, s'evidencia la necessitat d'eximir-los de cursar una part o la totalitat d'una matèria, se'ls ha de concretar les mesures que cal aplicar i el pla de treball que cal fer a partir d'un pla individualitzat. Aquest pla ha de recollir la concreció del treball per a cada matèria que s'ha de modificar així com els criteris d'avaluació corresponents.

Aquells alumnes que, per motius de trasllat temporal de la família a l'estranger, tinguin una absència inferior a un trimestre i es prevegi que s'incorporaran abans de finalitzar el curs, el centre ha d'establir un PI per a ells que en permeti la continuïtat acadèmica durant aquest període, a fi de no interrompre el seu procés d'escolarització. En aquest PI cal concretar les activitats de seguiment i els criteris d'avaluació per a cada matèria durant aquest període.

Per fer efectiu aquest PI, cal que els pares o tutors legals presentin, al centre on l'alumne cursa l'ESO, la documentació següent:

- Un document justificatiu de l'absència temporal de l'alumne amb la concreció del període en què estarà absent del centre educatiu.
- Escrit de compromís dels pares o tutors legals pel que fa a col·laborar en el seguiment acadèmic durant aquest període d'absència del centre.

5.7.5 PI per reconeixement de matèries per a alumnes que simultaniegen ESO amb música, dansa o esport

Simultaneïtat de l'ESO amb estudis de música o de dansa

Els alumnes d'ESO que, pel fet de cursar estudis de música o de dansa, sol·licitin no cursar les matèries optatives d'educació física i/o música se'ls pot aplicar un pla individualitzat que consistirà en la convalidació o el reconeixement d'aquestes matèries segons el procediment que s'especifica en els documents "Simultaneïtat d'estudis d'ESO o de batxillerat amb estudis de música" i "Simultaneïtat d'estudis d'ESO o de batxillerat amb estudis de dansa".

La resolució que emet el centre de secundària per la qual es concedeix el

reconeixement de matèries (models EMU2 i EMU3 per a música i models EDA2 i EDA3 per a dansa), és el document que acreditarà el PI d'aquest alumne. En els documents d'avaluació de l'ESO cal fer constar el PI, en concret en l'acta final cal introduir el codi "PI música" o "PI dansa" en la columna d'atenció a la diversitat.

Plans individualitzats per a alumnes d'ESO amb dedicació significativa a l'esport

a. Centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva

En el marc dels acords establerts entre el Departament d'Ensenyament i la Secretaria General de l'Esport, els centres que pertanyen a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva poden desenvolupar projectes de centre que incloguin adaptacions del currículum de la matèria d'educació física i/o de les matèries optatives per a alumnes de l'etapa d'ESO.

Per sol·licitar l'autorització d'aquests projectes en centres que pertanyen a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva, el director o directora del centre ha de trametre al director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al o la gerent del Consorci d'Educació, la proposta de projecte elaborada pel centre, en la qual cal especificar els continguts i objectius de la matèria d'educació física i/o de les matèries optatives que, a parer del centre, haurien de ser suprimits o modificats als alumnes d'especial atenció a la pràctica esportiva. El director o directora dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació, han de trametre la documentació, amb informe de la Inspecció d'Educació, a la Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, perquè dicti resolució. En el cas d'alumnes que tinguin un currículum diferent al que s'estableix en el projecte autoritzat, el centre ha d'elaborar un pla individualitzat.

b. Alumnes amb dedicació significativa a l'esport en altres centres

Els alumnes amb dedicació significativa a l'esport avalada pel Consell Català de l'Esport, matriculats en centres que no pertanyin a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva, poden sol·licitar al director o directora del centre educatiu que se'ls apliqui un pla individualitzat que inclogui el reconeixement de la matèria d'educació física per a alumnes de l'etapa d'ESO, en el primer trimestre del curs.

En aquest pla individualitzat cal adjuntar-hi la documentació següent:

- Sol·licitud signada pel pare, mare o tutors legals de l'alumne.
- Certificat del Consell Català de l'Esport (av. dels Països Catalans, 12. 08950, Esplugues de Llobregat). Els alumnes poden obtenir aquest certificat quan siguin esportistes que figuren en el programa de tecnificació (ARC) de la federació catalana corresponent.

El director o directora del centre educatiu ha de fer valorar la petició de pla individualitzat a la comissió d'atenció a la diversitat del centre, o òrgan equivalent, que ha de procedir d'acord amb el que tingui establert per a la resta de plans individualitzats. Atès el motiu de la sol·licitud, el pla individualitzat ha de deixar constància del reconeixement de la matèria d'educació física. El pla ha de ser aprovat

pel director o directora del centre.

En casos excepcionals en què l'alumne no disposa dels certificats del Consell Català de l'Esport, però les circumstàncies individuals de l'alumne i la seva dedicació intensiva a l'esport així ho justifiquin, amb una dedicació horària de 9 o més hores setmanals (de dilluns a divendres) d'activitat física reconeguda per la federació esportiva corresponent, la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent del centre pot proposar, i el director o directora del centre aprovar, un pla individualitzat que comporti el reconeixement de la matèria d'educació física.

El reconeixement de la matèria d'educació física implica que no té qualificació ni computa a l'efecte del càlcul de la mitjana.

Per a aquells alumnes que per motius de participació en tornejos, competicions o finals esportives, que impliquin l'absència al centre educatiu superior a quinze dies de forma continuada, el centre ha d'establir un PI que faciliti compaginar la pràctica esportiva amb l'activitat acadèmica. En aquest PI cal concretar les activitats de seguiment i els criteris d'avaluació per a cada matèria durant aquest període.

Per fer efectiu aquest PI, cal que els pares o tutors legals presentin, al centre on cursa l'ESO, la documentació següent:

- El certificat acreditatiu de les jornades esportives, les competicions o les finals en què participa amb el segell del Consell Català de l'Esport o de la federació esportiva corresponent.
- Escrit de compromís dels pares o tutors legals pel que fa a col·laborar en el seguiment acadèmic durant aquest període d'absència al centre.
- En cas que l'alumne deixi l'activitat esportiva, la família ho ha de comunicar al centre de secundària, que prendrà les mesures oportunes.

Altres casos

El document "Situacions específiques dels alumnes" recull altres casuístiques, com l'atenció als alumnes que pateixen malalties llargues, l'atenció educativa als alumnes amb mesures judicials, la incorporació d'alumnes menors de 16 anys als estudis a distància i la incorporació d'alumnes procedents d'estudis estrangers.

5.8 Necessitats específiques de suport educatiu (NESE)

El sistema inclusiu promou l'atenció educativa a tots els alumnes; amb aquest objectiu l'[article 81](#) de la Llei d'educació estableix que els projectes educatius dels centres han de considerar els elements curriculars, metodològics i organitzatius per a la participació de tots els alumnes en els entorns escolars ordinaris, independentment de les seves condicions i capacitats.

Estableix que s'entén per alumnes amb necessitats educatives específiques:

- a. els alumnes amb necessitats educatives especials, que són els afectats per

- discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus;
- b. els alumnes amb necessitats educatives específiques derivades de la incorporació tardana al sistema educatiu o derivades de situacions socioeconòmiques especialment desfavorides.

D'altra banda, l'[article 82](#) fixa els criteris d'organització dels centres per atendre els alumnes amb trastorns d'aprenentatge o de comunicació relacionats amb l'aprenentatge escolar, i l'[article 83](#) se centra en els criteris d'organització pels quals s'han d'atendre els alumnes amb altes capacitats.

Tots aquests alumnes, als quals es refereixen els articles 81, 82 i 83 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, són els alumnes considerats amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE).

A continuació s'inclou una breu definició d'aquestes categories.

5.8.1 Alumnes amb NESE a l'ESO

Necessitats educatives especials (NEE)

Les necessitats educatives especials es deriven de:

- a. Discapacitat intel·lectual: limitació significativa en el funcionament intel·lectual i en la conducta adaptativa quant al domini conceptual, social i pràctic, i que té implicacions importants en l'aprenentatge escolar de l'alumne.
- b. Discapacitat motriu: alteració de l'aparell motor causada per una disfunció en el sistema central, muscular o ossi-articular que en graus variables limita algunes activitats de la vida diària i que té implicacions importants en l'aprenentatge escolar.
- c. Discapacitat visual: alteració de la visió que, encara que se'n facin correccions òptiques, afecta adversament el funcionament escolar.
- d. Discapacitat auditiva: pèrdua auditiva de diferent grau que, encara que se'n facin correccions auditives, afecta el processament de la informació lingüística i el desenvolupament de la comunicació, el llenguatge i la parla.
- e. Trastorn de l'espectre autista: dèficits persistents en la comunicació i la interacció social en diferents contextos, acompanyats de patrons de comportament, interessos o activitats restringides i repetitives, i que té implicacions importants per a l'aprenentatge escolar.
- f. Trastorn mental: alteracions emocionals, cognitives o del comportament que afecten els processos psicològics bàsics, que dificulten l'adaptació de la persona a l'entorn cultural i social i que creen alguna forma de malestar subjectiu.
- g. Trastorn greu de conducta: alteració del comportament no imputable a trastorn mental, que limita substancialment les habilitats d'aprenentatge, les habilitats per

estructurar o mantenir relacions interpersonals satisfactòries i que comporta alguna forma de malestar subjectiu.

- h. Malalties degeneratives greus: malalties en les quals la funció o l'estructura dels teixits biològics afectats o els òrgans anatòmics es deterioren progressivament al llarg del temps i que en graus variables limiten algunes activitats de la vida diària.
- i. Malalties minoritàries: conjunt ampli i heterogeni de malalties de baixa prevalença, cròniques i altament discapacitats que comporten una pèrdua molt important de l'autonomia i que tenen implicacions importants en l'aprenentatge escolar.

Situacions de desavantatge educatiu

- a. Incorporació tardana: incorporació inicial de l'alumne al sistema educatiu, en un moment posterior a l'inici de l'educació primària, en els darrers vint-i-quatre mesos o excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers trenta-sis mesos i procedeix d'àmbits lingüístics i culturals allunyats.
- b. Situacions socioeconòmiques especialment desfavoridores: situacions familiars, socials, culturals i econòmiques de desavantatge social que requereixen recursos addicionals per garantir el benestar de l'alumne i el seu desenvolupament òptim en el sistema educatiu. Aquestes situacions interfereixen en l'adquisició dels aprenentatges.

Trastorns d'aprenentatge o de comunicació

Són aquells que afecten l'adquisició i l'ús funcional del llenguatge, la lectura, i les habilitats matemàtiques i aquells que afecten el desenvolupament de l'autoregulació emocional i del comportament, tots aquests iniciats en la infància i amb implicacions significatives per a l'aprenentatge escolar.

Altes capacitats

Es mostren respostes notablement elevades, o el potencial per aconseguir-les, comparades amb altres alumnes de la mateixa edat, experiència o entorn. Aquests alumnes tenen alts nivells de capacitat en les àrees cognitives, creatives o artístiques, mostren una capacitat excepcional de lideratge o destaquen en matèries acadèmiques específiques. Dins d'aquesta categoria distingim tres perfils: la superdotació intel·lectual, els talents simples i complexos, i la precocitat.

Les altes capacitats es poden trobar en alumnes de tots els grups culturals, en tots els nivells socials i en tots els àmbits de l'activitat humana.

5.8.2 Identificació de les NESE

L'avaluació psicopedagògica és el procés que permet la identificació de les necessitats específiques de suport educatiu. S'inicia a partir de la demanda de detecció de necessitats que es duu a terme en el context educatiu, amb la col·laboració dels docents i d'altres agents educatius implicats. La fa l'equip d'assessorament i orientació

psicopedagògica (EAP) o l'orientador o orientadora del centre, o bé tots dos de forma conjunta, i compta amb la col·laboració, la complicitat i el consentiment de la família.

L'avaluació psicopedagògica té per finalitat la identificació de les fortaleeses i les competències de l'alumne, de les barreres que li dificulten l'aprenentatge, així com l'orientació en la presa de decisions sobre la resposta educativa que més afavoreix el seu desenvolupament personal i aprenentatge.

Aquesta recollida i anàlisi d'informació comprèn:

- informació rellevant sobre el desenvolupament personal i social de l'alumne, la seva capacitat de comunicació i de relació amb els altres, i el nivell d'assoliment de les competències bàsiques, amb la utilització d'una varietat d'eines qualitatives i participatives;
- l'evolució escolar, la intensitat de les mesures i els suports rebuts, i les orientacions per planificar la resposta educativa;
- les avaluacions, els diagnòstics i orientacions dels equips destinats a l'atenció dels adolescents i d'altres professionals col·legiats;
- la interpretació de les dades recollides;
- la reflexió conjunta amb els professionals (en el marc de la CAD), la família i l'alumne, si escau, per construir la resposta educativa en col·laboració i responsabilitat.

Formen part del procés d'avaluació psicopedagògica totes les actuacions vinculades al retorn, al contrast de tot allò que s'ha valorat i recollit amb tots els agents implicats, el centre, la família i l'alumne.

6 Normativa d'aplicació (concreció i desenvolupament del currículum competencial i l'orientació educativa a l'ESO)

- [Llei orgànica 2/2006](#), de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4.5.2006)
- [Llei 12/2009](#), del 10 de juliol, d'educació (DOGC núm. 5422, de 16.7.2009)
- [Decret 102/2010](#), de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius (DOGC núm. 5685, de 5.8.2010)

Currículum d'ESO

- [Decret 187/2015](#), de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 6945, de 28.8.2015)
- [Resolució ENS/1432/2013](#), de 27 de juny, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat d'educació no presencial (DOGC núm. 6409, de 3.7.2013).
- [Resolució ENS/1252/2014](#), de 30 de maig, per la qual es modifica la Resolució ENS/1432/2013, de 27 de juny, relativa a les matèries d'educació secundària obligatòria i batxillerat dels centres educatius que es poden cursar en la modalitat

d'educació no presencial (DOGC núm. 6639, de 6.6.2014).

Orientació, acció tutorial i atenció a la diversitat

- [Llei 1/1998](#), de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 9.1.1998)
- [Decret 299/97](#), de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials (DOGC núm. 2528, de 28.11.1997)
- [Decret 279/2006](#), de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya (DOGC núm. 4670, de 6.7.2006)
- [Resolució ENS/1544/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb trastorns de l'aprenentatge (DOGC núm. 6419, de 17.7.2013).
- [Resolució ENS/1543/2013](#), de 10 de juliol, de l'atenció educativa a l'alumnat amb altes capacitats (DOGC núm. 6419, de 17.7.2013).
- [Resolució de 7 de maig de 2014](#), per la qual es donen instruccions per a l'organització del Programa intensiu de millora (PIM) adreçat a l'alumnat de primer i segon curs d'educació secundària obligatòria en els centres educatius públics.

Avaluació d'alumnes

- [Ordre EDU/295/2008](#), de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 5155, de 18.6.2008). Modificada per l'[Ordre ENS/56/2012](#), de 8 de març (DOGC núm. 6088, de 15.3.2012).
- [Resolució EDU/3445/2009](#), de 2 de desembre, per la qual es regula la convocatòria anual de les proves per a l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria per a l'alumnat que no l'hagi obtingut en finalitzar l'etapa esmentada (DOGC núm. 5523, de 10.12.2009).

Equivalència d'estudis

- [Ordre EDU/1603/2009](#), de 10 de juny, per la qual s'estableixen equivalències amb els títols de graduat en educació secundària obligatòria i de batxiller regulats en la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 146, de 17.6.2009).
- [Ordre EDU/520/2011](#), de 7 de març, per la qual es modifica l'ordre EDU/1603/2009, de 10 de juny, per la qual s'estableixen equivalències amb els títols de graduat en educació secundària obligatòria i de batxiller regulats en la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 62, de 14.3.2011).

A més de les disposicions publicades al DOGC, a l'apartat Currículum i Orientació > [Normativa](#) del web de la XTEC, estan disponibles totes les circulars i orientacions curriculars d'avaluació de l'educació secundària obligatòria.